

7/79
18
móve. 423.
A

BIHARI REF. EGYHÁZMEGYE

1918. SZEPTEMBER HÓ 20-ÁN
NAGYVÁRADON TARTOTT

rendes őszi közgyűlésének

Jegyzőkönyve.

Kiadta:
AZ EGYHÁZMEGYE.

Nagyvárad
Nyomatott Béres Károly könyvnyomdájában
1919.

A
BIHARI REF. EGYHÁZMEGYE

1918. SZEPTEMBER HÓ 20-ÁN
NAGYVÁRADON TARTOTT

rendes őszi közgyűlésének

Jegyzőkönyve.

Kiadta:
AZ EGYHÁZMEGYE.

Nagyvárad
Nyomatott Béres Károly könyvnyomdájában
1919.

A bihari ref. egyházmegye 1918. évi szeptember hó 20-ik napján Nagyváradon tartott rendes őszi közgyűlésének

J E G Y Z Ő K Ö N Y V E.

Jelen vannak: Sulyok István esperes, Kurovszky Ferenc e. m. gondnok elnöklete alatt:

Lévay Mihály, Surányi Lajos, Major Gyula, Kiss Antal, Konrád Géza lelkészi;

K. Nagy Sándor, Tatár Zoltán, dr. Szegedy Lajos, dr. Thury László és Lukács Ödön világi tanácsbírák;

Biró Ferenc, Bán István lelkészi;

dr. Szunyogh Pál és dr. Morvay Zsigmond világi jegyzők;

Konrád Géza e. m. közig pénztárnok;

dr. Thury Kálmán e. m. ügyész;

Nagy Vilmos tanárképviselő a nagyváradai tanítónő-képző intézet részéről;

Eröss Károly, Barcsai Károly tanítóképviselők.

Az egyházközségek képviselőiben:

Ártándról: Dankó Sándor l., Sápi Lajos g.

Berettyószentmártonból: Kis Antal l. -----

Biharról: Tarnóczy Lajos l., Szabó Lajos g.

Biharkeresztesről: Szigeti Elek l., Vas Imre g.

Biharpüspökiből: Balajthy Jenő l., Szücs Lajos g.

Biharszentjánosról: Könyves János l., Király Lajos g.

Bojtról: Bán István l., ifj. Nagy János g.

Borsról: Bagoly Bertalan l., Isza Lajos g.

Csökmőről: Szabó Bertalan l., ifj. L. Kiss József g.

Darvasról: Molnár Vince l., Barta Sándor g.

Élesdről: Vaday Béla l., Pusztai Mihály g.

Fugyiből: Nagy Elek l., Szakács Gáspár g.

Fugyivásárhelyről: Varga Gedeon l., Bélfenyéri Lajos presb.

Furtáról: Juhász Sámuel l., H. Szabó Sándor g.

Hegyközcsetárból: Szücs László l., K. Szabó Sándor g.

Hegyközkovácsiból: -----

Hegyközpályiból: Fördös Dezső l., ifj. Asztalos Lajos g.
Hegyközszáldobágyról: Bokros Benedek l., Kovács
Sándor g.

Hegyközüjlakról: Szentimrey Dániel l., Szentesy István g.
Jákóhodosról: Szabó István l., Kállay Sándor g.

Kismarjáról: Molnár Zoltán l., Sarkadi Lajos g.

Kisszántóról: Babicsák József l., Rácz Lajos g.

Köröskisjenőrről: Székely Ernő l., ifj. Lőrincz Mihály g.

Mezőtelegről: -----

Mezőtelkiből: ifj. Nyeste István l., Nagy Lajos g.

Nagykakucsról: -----

Nagykerekből: Lévy Mihály l., Kolláth Sándor g.

Nagyszántóról: -----

Nagyváradról: Sulyok István, Csernák Béla l., dr. Thury
Kálmán főgondnok, Cser János, Mátéh Lajos presb.

Nyüvedről: -----

Örvendről: Biró Ferenc l., Szabó József tanítópresb.

Paptamásiból: Major Gyula l., Tóth Károly g.

Pelbárhidáról: Holkó József l., Mátéh Lajos g.

Pósalakáról: Sipos Imre l., Körmendi József tanítópresb.

Pusztajlakról: Doma Gyula l., Jakab Imre g.

Révről: -----

Siterről: Barcsa Mihály l., Nagy József g.

Szaládról: Surányi Lajos l., Kovács Imre g.

Toldról: -----

Váncsodról: Bethlendy Endre l., Kiss László g.

Váradlesről: Konrád Géza l., Finta János g.

Zsákáról: Falussy Sándor l., F. Szabó József g.

90. szám. Sulyok István esperes buzgó könyörgéssel s a „Református Sajtó“ nagyhorderejű kérdését és messzire kiható fontosságát fejtegető magas szárnyalású beszéddel

a közgyűlést megnyitja.

91. szám. Az egyházközségek képviselői megbízó leveleiket bemutatják.

A megbízó levelek átvizsgálása után a közgyűlés megállapítja a szavazati joggal bíró tagok névsorát (l. a jegyzőkönyv elején) azt a megbízott jegyzővel felolvastatja s a törvényszerű megalakulást megállapítja.

92. szám. Távolmaradását kimentette Kulcsár Endre révi lelkész.

Közgyűlés a nevezett távolmaradását igazolja.

93. szám. Távolmaradásukat előre nem mentették ki a hegyközkovácsi-i, nagykakucsi, mezőtelegdi, nagyszántói, nyüvedi és toldi egyházak lelkészei s ugyanezen egyházak világi képviselőt sem küldtek; ugyancsak világi képviselőt nem küldött a berettyószentmártoni és révi egyház.

Közgyűlésünk az esperest megbizza, hogy a távolmaradottakkal szemben a vonatkozó szabályzat szerint járjon el.

94. szám. Az egyetemes konvent 50—1918. számú határozatával a segélyezett özvegyekről és árvákról, valamint a kifizetett nyugdíjakról készült részletes kimutató jegyzőkönyvi közzétételének mellőzésével a jóváhagyott számadásokból készült kimutatásnak az érdekelt egyházmegyével leendő külön közlését rendelte el.

Közgyűlésünk az egyetemes konvent fenti határozatát tudomásul veszi s a megküldött kimutató alapján közzéteszi, hogy a következők részesültek az 1917. évre ellátásban. (Lásd az 1. sz. mellékletet.)

95. szám. A 140—1918. sz. egyházker. határozat értelmében:

felhívja közgyűlésünk az egyházközségeket, hogy a Ref. Sajtóegyesületet a tőlük telhető legnagyobb áldozattal támogatni igyekezzenek; a nyomtatványok készítésénél azonban úgy egyházmegyénk, mint az egyházközségek első helyen az egyházkerület nyomdavállalatát vegyék igénybe.

96. szám. A 375—1918. sz. egyházkerületi határozat értelmében

felhívja közgyűlésünk az érdekelt egyházközségek presbitériumait, hogy a községi iskolákba járó ref. vallású növendékek

hitoktatási díját a legnagyobb anyagi áldozattal is, a mai idők követelményeinek megfelelően igyekezzenek megállapítani s az állami iskolák gondnokságai útján is tegyenek lépéseket a vallástanítás óradíjának felemelésére. Ha ez nem sikerülne, az egyházközségek itt is hozzák meg a magok áldozatát.

97. szám. A 388 – 1918. sz. egyházkerületi határozat kimondja, hogy az új tanítói díjlevelek IX-ik rovatába csak ennyi vezetendő be: „állami fizetés-kiegészítés és személyi pótlék az érvényben levő törvény szerint.” A díjlevél összesítésénél a IX. rovat figyelmen kívül hagyandó. A díjlevelek beterjesztésének határidejét 1919. dec. 31-ig terjeszti ki.

Egyházmegyei közgyűlésünk, amidőn a fenti határozatot tudomásul veszi, felhívja a lelkészeket, hogy a díjlevelek beterjesztését az utolsó időre ne halasszák.

98. szám. Az egyházkerületi közgyűlés 462—1918. sz. határozatával megerősíti egyházmegyénknak 30. sz. alatt elfogadott szabályrendeletét az egyházmegyei számvévőszék eljárásáról s az egyházközségi számadások összeállítása módjáról.

Közgyűlésünk a megerősített szabályrendeletet jegyzőkönyvébe iktatja az abban foglaltak pontos betartására úgy a számvévőszéket, mint az egyházközségeket felhívja. (Lásd a 2. sz. mellékletet.)

99. szám Sulyok István esperes beterjeszti jelentését az egyházmegye 1917. évi valláserkölcsei és anyagi állapotáról.

Egyházközségeink szellemi és anyagi állapotáról hű képet festő jelentést az egyházmegye közgyűlése tudomásul veszi, jegyzőkönyvébe iktatja, fáradhatatlan buzgalmu esperesünknek belső köszönetét tolmácsolja s vonatkozó határozatait a következőkben hozza meg:

a) felhívja közgyűlésünk a lelkészeket, hogy a vasárnap délutáni istentiszteleten igyekezzenek mindenütt kátémagyarázatot tartani, mint amely igen fontos eszköz arra nézve, hogy hiveink öntudatos reformátusok legyenek.

b) felhívja a kiszántói és körösjenői lelkészeket, hogy a hétköznapi biblia-magyarázatot az évnek bizonyos szakában mulhatatlanul tartsák meg.

c) sajnálattal vesz tudomást az esperesi jelentésből arról, hogy a hitközöny hova-tovább nagyobb méretet ölt. Ez elszomorító jelenségnek okát közgyűlésünk részint a lelkészképzés fogyatékoságában, részint a lelkészek jelenlegi tarthatatlan anyagi helyzetében találván: kimondja, hogy a most ülésező zsinatot keresse meg aziránt, hogy a lelkészképzésnek a gyakorlati élettel összhangba hozása és a lelkészek anyagi helyzetének javításáról gondoskodják.

d) örömmel értesül arról, hogy hiveink egyházi, iskolai és más jótékony célokra szívesen áldoztak; a buzgó áldozóknak közgyűlésünk e helyen mond hálás köszönetet.

e) felhívja a presbytériumokat, hogy a szegények ügyét intensivebben karolják fel, annyival is inkább, mert a betegek körüli eljárás szintén ide tartozik; ez alól pedig a legszegényebb gyülekezet sem vonhatja ki magát.

f) utasítja közgyűlésünk a presbytériumokat, hogy a paróchiális tanács összeállítását mindenütt vizsgálják felül s a szükséges kiegészítést azonnal eszközöljék.

g) felhívja a jákóhodosi, fugyii és nagykakucsi egyházak presbytériumait, hogy a vallásos néplapokat igyekezzenek a hivekkel megkedveltetni s ha egyebet

nem tehetnek, legalább az egyház a „Vasárnap” és „Téli Ujság” néplapokból egy-egy példányt rendeljen meg.

h) utasítja a biharpüspökii és hegyközkovácsii egyházak presbytériumait, hogy a rendes kimutatást készítsék el s f. évi nov. hó 1-ig megerősítés végett az esperesi hivatalhoz terjesszék fel.

i) felhívja a kismarjai és pelbárhidai egyházak presbytériumait, hogy a hiányzó felsőbb hatósági közgyűlési jegyzőkönyvek beszerzése végett forduljanak az egyházmegyei és egyházkerületi levéltárakhoz.

j) utasítja a hegyközszáldobágyi és jákóhodosi egyházakat, hogy a haszonbérkövetelések beszedését haladéktalanul eszközöljék.

k) utasítja közgyűlésünk a csökmői, hegyközpályii, köröskisjenői, nagyszántói, pusztajlakai, siteri, váncsodi és zsákai presbytériumokat, hogy ingatlanaik telekkönyvezése iránt a szükséges lépéseket minél előbb tegyék meg.

l) felhívja az élesdi, kisszántói, nagyszántói és hegyközpályii egyházak gondnokait, hogy a hátralékos állami és egyéb adóikat f. évi nov. hó 1-ig rendezzék, erről az esperesi hivaltal értesítsék; esperest pedig megbizsa, hogy a hanyag gondnokokat szemben járjon el.

m) felhívja a zsákai iskolaszéket, hogy Cseplák Róza ottani tanítónő működését illetőleg a legintenzívebb ellenőrzést gyakorolja; az iskolaszéki elnök minden észrevételét tegye írásba, hogy az egyházlátogató küldöttségnek azzal beszámolhasson.

n) figyelmezteti a berettyószentmártoni, bojti, borsi, csökmői, pelbárhidai, toldi és váncsodi presbitereket, hogy presbiteri kötelelességeiket pontosan teljesítsék, mert

ellenesetben a fegyelmi eljárást ellenök elrendeli.

o) utasítja a csökmői presbitériumot, hogy a cirkópusztai róm. kath. iskolába járó ref. növendékek vallásos oktatása érdekében próbálja megkeresni újból a pusztai bérlőt a ref. gyermekeknek időközönként vallásórára beszállítására s ha ez nem volna elérhető, presbitérium gondoskodjék arról, hogy a ref. gyermekek a pusztáról legalább havonként egyszer a községben levő ref. iskolába vallásórára beszállíttassanak.

100. szám. Az esperes beterjeszti következő időszaki jelentését:

Nagytiszteletű s tekintetes egyházmegyei közgyűlés!

Részint a legutóbbi közgyűlésünktől nyert megbízásaim, részint elnöki jogkörömben végrehajtott intézkedéseimről a következőkben van szerencsém tiszteletteljes elenté semet megtenni.

1. A 3—1918. sz. határozattal felhívni méltóztatott, hogy azoknak az egyházközségeknek a lelkeszeit és világi képviselőit, akik f. évi április hó 12-én tartott közgyűlésünkön nem jelentek meg és elmaradásuknak előzetes igazolását nem terjesztették elő, — szabályszerű eljárásra hívjam fel. A rendelkezésnek eleget tettem és a hozzám beterjesztett iratokból megállapítottam, hogy a távollevők elmaradása elfogadható okok miatt következett be, amennyiben azt vagy betegség, vagy előre nem látható elfoglaltság eredményezte, a melyet elhárítani a legjobb akarattal sem lehetett, minél fogva az igazolás az illetők részére utólagosan megadhatók. De hangsúlyoznom kell ismételten, hogy a közgyűlésünkön való megjelenés nemcsak jog, hanem főleg a küldő egyházközségekkel szemben olyan komoly kötelesség, amelynek teljesítése egyenesen megkövetelhető, mert igen könnyen megtörténhetik, hogy az egyes egyházközségek tárgyalás alá kerülő ügyei épen amiatt szenvednek sérelmet, hogy a legközvetlenebbül érdekelték részéről a helyi viszonyok megvilágítása elmarad.

2. A 31—1928. sz. határozattal a fugyii egyházközség presbytériumát az anyagi felelősségre való figyelmeztetéssel felhívni méltóztatott, hogy a lelkészlak halaszthatatlan javításáról ezen év folyamán és pedig alkalmas időben gondoskodjék. Mivel a presbytérium késedelmeskedett, szükségesnek találom, hogy sürgős jelentést kérjek be, a melyben egyszerüen az foglaltatott, hogy „egyháztanács nemtetszés nyilvánítások között az egyházmegye súlyos határozatát tudomásul veszi.” Midőn pedig e lakonikus jelentés felett napirendre nem térhetvén, a presbytériumhoz újabb felhívást intéztem, a válasz az lett, hogy „most már, amikor az ára mindennek igen magas, nem mehetnek bele és csak akkor, ha árlejtés leend és az egyházmegye a fugyii református egyházat segíteni fogja”. Az ügy ezzel elintézettnek alig tekinthető. A felettes hatóság nem ellenértékek kilátásba helyezésével követeli meg a felügyelete alá helyezett egyházközségektől, hogy az egyh. I. t.-c. 14. §. f. pontjában körülírt kötelességnek eleget tegyenek, hanem saját jól fel-fogott érdekéből. A mulasztás tehát az idézett törvénycikk 46. §-ában foglalt következményt vonja maga után. Amennyiben a lelkészlakás javításának elmulasztása az objectum oly mérvű romlását eredményezné, hogy azt az egyházközség egyeteme a mostaninál jóval nagyobb anyagi áldozattal tudja helyreállítani, — a felettes hatóság feladata, hogy a károsodást a felületesen gondolkozó vezetőktől számon kérje.

A presbytérium nyilatkozatában azt mondja, hogy pár évvel ezelőtt 608 kor. 70 fillérért a javítási munkát elvégezhetette volna. Lehetséges; a mulasztásért azonban önmagára vessen, mert felettes hatósági tárgyalásra ismételt felhívás és utmutatás után sem adta be mai napig a szükséges határozatokat. Ezek nélkül pedig kölcsön sem az egyházmegyei közgyűlés, sem az elnökség által nem engedélyezhető.

3. Egyhker. közgyűlésünk a zsinati képviselő választásnál előfordult mulasztásért, amennyiben szavazatot nem küldöttek be, — a hkujlaki és mezőtelegdi lelkészekkel szemben az esperest a szabályszerű eljárás megindítására hívta fel. Szentimrey Dániel hkujlaki lelkész hosszas betegségének következményéül állítja a szavazás elmaradását és a további eljárás beszüntetését kéri. A kérelmet részem-

ről is teljesíthetőnek, sőt méltányosnak tartom, annál inkább, mert nevezett lelkész mindenkor pontosan tesz eleget kötelességeinek.

4. A háboru hosszú tartama még mindig lehetetlenné teszi, hogy iskolánkba a normális élet visszatérjen. A katonai szolgálatot teljesítő tanítók pótlására az iskolafenntartó községeknek helyetteseket kell alkalmazni. Hozzájárultam tehát és engedélyeztem a darvasi egyházközségnek, hogy Erdei Róza okl. óvónőt, aki már harmadik éve kifogástalanul teljesíti tanítói kötelességét tovább is alkalmazhassa, ugyszintén a furtai egyházközségnek jóváhagytam azt a presbyteri határozatát, amellyel Péter Irma és Péter Anna ág. hitv. ev. okl. tanítónőket helyettesekül megválasztotta. Ebben az esetben a választás egy okl. ref. vallásu tanítónő mellőzésével történt ugyan, de a presbytérium állásfoglalásának az az indoka, hogy a két helyettes tanítónő használatára csak egy szobát biztosíthat lakásul s remélhető, hogy a két testvér nagyobb egyetértésben lakhatik meg, mint két idegen.

5. A f. évi ápr. 12-ik napján tartott közgyűlés óta a lelkészi karban változás nem fordult elő. A segédlelkészek közül Barabási Ferenc rendes lelkésznek választatván, Biharkeresztesről Mezőcsávásra, Szarka László Nagyváradról Temesvárra, Molnár Sándor Nyüvedről Sárrétudvariba távozott el. A tanítói karból Takács Antal Kisszántóról, Szilágyi András Hkkovácsiból és Forró Zsófia Örvédről önkéntes lemondás útján távoztak; Bász Anna váncsodi tanítónő betegség folytán egy évre szabadságoltatott.

6. A 74 1918. sz. közgyűlési határozattal azokat az egyházközségeket, bol a minimális 240 kor. kántori illetmény nincsen meg, — a f. évi január hó 1-től való kiszolgáltatására utasítani méltóztatott. Az egyházlátogatás alkalmából intézkedtem, hogy a küldöttségek a díjleveleket mindenütt tekintsék meg és abban az esetben, ha kiegészítés szüksége forogna fenn, a presbytériumot a felettes egyházi hatóság rendelkezéséről világosítsák föl és az érdekelt tanító jogos kielégítését vigyék keresztül. A felettes egyházhatósági rendelkezés csaknem kivétel nélkül méltányos felfogással és megértéssel találkozott; de mert pár helyen előfordult, hogy a presbytérium fedezet hiányában egyszerűen napirendre akart térni a kérdés felett, — a

további szükséges intézkedés megtehetése végett az érdekeltek felhivandók, hogy igényeik ki nem elégítése esetében egyházi felsőbb hatóságuk beavatkozását kérelmezzék.

7. Nyilvántartás végett tudomásra hozom, hogy a tanítók közül Nagy Mihály borsi tanító 1917. szept. 1-től a III. fiz. oszt. 2-ik fokozatába, Orgován József siteri tanító a III. fiz. oszt 2-ik fokozatába, — Szabó Juliánna furtai tanítónő a kezdő fizetési fokozatba, Szabó Róza váradpósai tanítónő a kezdő fizetési fokozatba, Telegdi Ida biharkeresztesi tanítónő a kezdő fizetési fokozatba, Jónás Erzsébet pelbárrthidai tanítónő a kezdő fizetési fokozatba, Sulyok Róza siteri tanítónő a kezdő fizetési fokozatba és Takács Antal kisszántói tanító szintén a kezdő fizetési fokozatba soroztattak.

8. Az egyházkerületi, továbbá az egyházmegyei tanári és tanítói képviselők megbízatása a f. évi december hó 31-én lejárván, közgyűlésünk becses intézkedését kérem, hogy az egyhker, képviselők jelen gyűlésünk folyamán újabb 3 évre megválasztassanak, a tanári és tanító képviselők megválasztása pedig még ezen évben rendeltessék el. Végül kérem azt is, hogy az orsz. lelk. egyhmegyei nyugdíjbizottságot is, amelynek megbízatása az Ügyrend 9. §-a szerint 5 évig tart, — az esperes elnöklete alatt 2 lelkészi és 2 világi tagból a közgyűlés sorából újra megalkotani kegyekedjék.

Jelentésem tudomásulvételét s előterjesztéseim során a megfelelő intézkedés megtételét kérvén,

kiváló tiszteletem jelentésével vagyok

Nagyvárad, 1918. szeptember hó 10.

alázatos szolgálja

Sulyok István,

esperes.

Az egyházmegye közgyűlése az esperes időszaki jelentését jegyzőkönyvébe iktatja s a jelentés alapján

1. tudomásul veszi esperesnek a legutóbbi em. közgyűlésen meg nem jelent tagokkal szemben tett intézkedését Ezzel

kapcsolatosan figyelmezteti úgy a lelkeseket, mint a világi képviselőket, hogy az egyházaik jól felfogott érdekében a közgyűléseken megjelenni kötelességüknek ismerjék;

2. ismételten figyelmezteti a fugyii egyházközség presbitériumát, hogy a lelkeszlak tetőzetének javítási munkálatait még ez év folyamán mulhatatlanul eszközölje; idevonatkozólag hozzon szabályszerű határozatokat és azokat az em.-i elnökségnek mutassa be; az elnökséget pedig felhatalmazza, hogy az esetleges kölcsön felvételére az engedélyt megadhassa. Amennyiben a presbiterium ebbeli kötelességének eleget nem tenne: az E. T. I. tc. 46. §-a értelmében a vagyoni felelősség a presbitériumot fogja terhelni;

3. helybenhagyólag veszi tudomásul, hogy a zsinati képviselőkre szavazatát be nem küldött hegyközuylaki egyház lelkeszével szemben — aki a szavazás elmaradását betegségével indokolta: esperes a további eljárást beszüntette;

4. helybenhagyólag veszi tudomásul esperesnek a helyettes tanítók alkalmazására vonatkozólag tett intézkedéseit;

5. tudomásul veszi esperesnek a segédlelkészi és tanítói karban történt változásokra vonatkozó jelentését;

6. jóváhagyólag veszi tudomásul esperesnek a minimális (240 k.) kántori illetmény kiszolgáltatására vonatkozólag tett intézkedését s ezzel kapcsolatosan utasítja azon egyházak presbitériumait, amelyek a rendelkezésnek még eleget nem tettek, hogy kántortanítóiknak f. évi dec. hó 31-éig a 240 kor. kántori illetményt vagyoni felelősségének meggondolásával mulhatatlanul szolgáltatassák ki; az érdekelt kántortanítókat

pedig felhivja, hogy jogos igényeik érvényesítése céljából felettes hatóságukhoz forduljanak;

7. tudomásul veszi s nyilvántartás végett jegyzőkönyvbe iktatja az időközben magasabb fizetési osztályokba, vagy fokozatba lépett tanítók neveit;

8. felhivja az esperest, hogy az em.-i tanári és tanítóképviselők megválasztására nézve a szavazást még ez év folyamán oly időben rendelje el, hogy a szavazatok dec. hó 1-ig az esperesi hivatalhoz beadhatók legyenek.

101. szám. Az esperes beterjeszti a 796—1915. sz. egyházkerületi határozatban foglalt rendelkezésnek megfelelően a bihari egyházmegye területén levő nem hitfelekezetünk, hözépiskoláiban tanuló református növendékek vallásoktatásra vonatkozó jelentését.

Em. közgyűlésünk a jelentést amidőn tudomásul veszi, tisztelettel kéri az egyházkerületet, hogy az egyetemes konventnél tegyen előterjesztést aziránt, hogy a katonaintézetek vallástani tanterve állapíttassék meg.

102. szám. Az esperes beterjeszti a 796—1915. sz. e. ker. határozatban foglalt rendelkezésnek megfelelően az egyházmegye területén levő nem református népiskolába járó növendékek vallásoktatására vonatkozó jelentését.

Egyhm. közgyűlésünk a jelentést tudomásul veszi s tekintettel arra a szomorú körülményre, hogy a csökmői anyaegyházhoz tartozó Czirkó-pusztai róm kath. iskolába járó ref. növendékek vallásoktatásban egyáltalában nem részesülnek, azért, mert a tanterem erre a célra át nem adatik, a tanulók pedig a 3 kilométernyi távolságban fekvő ref. iskolába nem járhatnak, amennyiben ide vonatkozólag az esperesi jelentés kapcsán már intézkedett,

csak általánosságban kéri fel az elnökséget, hogy olyan esetekben, amikor a nem református iskolába járó növendékeink felekezeti hitoktatásunkban azért nem részesülhetnek, mert az illető felekezet nem hajlandó erre a célra tantermét átadni: az illetékes hatóságoknál tegye meg a szükséges lépéseket.

103. szám. A szavazatbontó bizottság jelenti, hogy az egyházmegyei közgyűlésnek 4—1918. sz. határozatával az elhalálozás folytán megüresedett egy lelkészi tanácsbírói állásra elrendelt szavazás alkalmával 40 egyházközségből 43 érvényes szavazat adatott le. Jelenti továbbá, hogy az örvéndi és toldi presbitériumok szavazatai nem érkeztek be, három egyházközség szavazatát pedig érvénytelennek kellett nyilvánítani, mert a hegyközpályi egy aláírással és egy pecséttel, a köröskisjenői egy aláírással és egy pecséttel, a mezőtelegdi egyház pedig pecsét nélkül küldte be a szavazatát. A beadott 43 érvényes szavazatból Csernák Béla nagyváradai lelkész 40 szavazatot, Doma Gyula pusztajlakai lelkész 2 szavazatot, Holkó József pelbárthidai lelkész 1 szavazatot nyert s így a lelkészi tanácsbírói állásra adszolut többséggel Csernák Béla nagyváradai lelkész választatott meg.

Az egyházmegye közgyűlése a választás eredményét örömmel veszi tudomásul, Csernák Béla nagyváradai lelkészt megválasztott tanácsbírónak nyilvánítja s egyben felhívja őt a hivatali eskü letételére. Ezzel kapcsolatosan a szavazatát be nem küldött és a szabálytalanul kiállított szavazatot küldött egyházak presbitériumai ellen a szokásos eljárás megindítására az elnökséget felhívja.

Csernák Béla megválasztott tanácsbíró az esküt leteszi s hivatalát a közgyűlés üdvözlete között elfoglalja.

104. szám. A bihari egyház presbitériuma f. évi július hó 4-én a kántortanítói állásra Sarkadi Nagy Ferenc álmosdi tanítót választotta meg.

Közgyűlésünk Sarkadi Nagy Ferencet bihari kántortanítói állásában végleg megerősíti s úgy őt, mint a választó egyházat a változási díjaknak az egyhm. közig. pénztárba való befizetésére kötelezi.

105. szám. A borsi egyház presbytériuma f. évi junius hó 16-án a meegüresedett kántortanítói állásra Nagy Mihály ottani leányiskolai tanítót választotta meg.

Közgyűlésünk Nagy Mihályt borsi kántortanítói állásában végleg megerősíti s kötelezi úgy őt, mint a választó egyházat a változási díjaknak az egyhm. közig. pénztárba való befizetésére.

106. szám. A borsi egyház presbytériuma az I—II-ik vegyes osztályu tanítói állásra f. évi aug. hó 4-én Pallás Károly okleveles tanítót választotta meg,

Közgyűlésünk Pallás Károlyt borsi tanítói állásában végleg megerősíti s kötelezi úgy őt, mint a választó egyházat a bekebelezési díjaknak a közig. pénztárba való megfizetésére s egyben a megválasztottat az eskü letételére.

107. szám. A furtai egyház presbitériuma f. évi aug. hó 28-án az üresedésben lévő leánytanítói állásra Bekecs Mária okleveles tanítónőt választotta meg.

Közgyűlésünk Bekecs Máriát furtai tanítónői állásában végleg megerősíti s kötelezi úgy őt, mint a választó egyházat a bekebelezési díjaknak a közig. pénztárba való befizetésére s egyben megválasztottat az eskü letételére.

108. szám. A hegyközujlaki egyház presbitériuma 1918. évi augusztus hó 29-én a kántortanítói állásra Hőgye Sándor okleveles tanítót választotta meg.

Közgyűlésünk Hőgye Sándort hegyközujlaki kántortanítói állásában végleg megerősíti s kötelezi úgy őt, mint a választó egyházat a bekebelezési díjaknak a közig. pénztárba való megfizetésére s

egyben felhivja megválasztott tanítót az eskü letételére.

109. szám. A nagyváradai egyház presbytériuma 1918. évi július hó 14-én az egyik vallástanító segéd-lelkészi állásra Nagy Béla s. lelkészt, a két vallástanító tanítónői állásra pedig Steinhacker Valéria és Sulyok Ilona okleveles tanítónőket választotta meg.

Közgyűlésünk nevezetteket vallástaniói állásukban végleg megerősíti s kötelezi úgy őket, mint a választó egyházat a bekebelezési díjaknak a közíg. pénztárba való beizetésére s megválasztottakat az eskü letételére.

110. szám. Az örvéndi ref. egyház presbytériuma 1918. évi aug. hó 11-én a lemondás folytán megüresedett I—II. oszt. tanítónői állásra Lévay Mária okleveles tanítónőt választotta meg meghívás útján.

Közgyűlésünk Lévay Máriát örvéndi tanítónői állásában végleg megerősíti s kötelezi úgy őt, mint a választó egyházat a bekebelezési díjak megfizetésére s megválasztottat az eskü letételére.

111. szám. Steinhacker Valéria és Sulyok Ilona nagyváradai, Szigeti Margit biharkeresztesi, Szabó Róza váradpósai, Lévay Mária örvéndi, Pallás Károly borsi és Hőgye Sándor hegyközujlaki tanítók a hivatali esküt letévén

a közgyűlés az erről szóló bizonyítvány kiadást elrendeli.

112 szám. Az egyházmegyei közgyűlés az orsz. lelki nyugdíj és gyámintézeti egyházmegyei bizottságot az 1918—1922. dec. 31-ig terjedő megbizatással egyhangu választás útján a következőleg alakította meg:

elnök: Sulyok István esperes; rendes tagok: Lévay Mihály, Csernák Béla, Tatár Zoltán, és Thury László dr; póttagok: dr Szegedy Lajos és Kiss Antal.

113. szám. Elnöklő esperes felhivja a közgyűlést,

hogy egyházmegyénk egyházkerületi képviselőit névszerinti szavazással válassza meg.

A Tatár Zoltán tanácsbíró elnöklete alatt működő szavazatszedő bizottság megállapítja, hogy beadatott összesen 14 szavazat. Ebből lelkeszi rendes képviselőségénél 10-et kapott Lévay Mihály, 3-at Csernák Béla, 1-et Kiss Antal; világi rendes képviselőségénél 9-et kapott Dr Szegedi Lajos, 3-at Lukács Ödön, 2-öt dr Thury László, lelkeszi póttagságánál 10-et Kiss Antal, 2-öt Lévay Mihály, 1-et Major Gyula, 1-et Csernák Béla; világi póttagságánál 8-at Lukács Ödön, 2-öt K. Nagy Sándor, 2-öt Dr Thury László, 1-et Tatár Zoltán, 1-et Dr Szegedy Lajos.

Ehhez képest egyházmegyei közgyűlésünk egyházkerületi rendes képviselőivé Lévay Mihály lelkeszi, dr Szegedy Lajos világi tanácsbíró, pótképviselőivé Kiss Antal lelkeszi, Lukács Ödön világi tanácsbíróvá választja meg az 1919—21 évekre s a választás eredményét az egyházkerületi közgyűléshez tudomásulvétel végett felterjeszti.

114. szám. Előterjesztetett a 202—1918. sz. egyházkerületi határozat, melyben a kerületi missziói segélyből a bihari egyházmegye részére 363 kor. 72 fillér segélyt utalványoz.

Egyházmegyei közgyűlésünk a kerületi határozatot a missziói bizottság felterjesztése alapján tudomásul veszi s pénztárnokot utasítja, hogy az elszámolást kellő időben terjessze fel.

115. szám. Olvastatott a 204—1918. sz. kerületi végzés, mely szerint hozzájárult ahhoz, hogy az egyházmegyének utalványozott 363 kor. 72 fillér missziói segély részben a nagyváradi egyházhoz beosztott szórványok lelki gondozása költségei fedezésére használtassék fel.

Egyházmegyei közgyűlésünk a kerületi határozatot tudomásul veszi s annak értelmében leendő intézkedésre az esperest felkéri.

116. szám. Olvastatott a 203—1918. sz. kerületi határozat, melyben helytállónak tekinti az em. közgyűlés ama felfogását, hogy a 171—1917. sz. konventi határozatot a jelenlegi súlyos viszonyok között kivihetetlennek s a szórványok lelkigondozását illetőleg az eddigi gyakorlat fenntartását elégnek tartja.

Közgyűlésünk a kerületi határozatot tudomásul veszi.

117. szám. Tárgyaltatott az em. missziói bizottság felterjesztése a révi missziói lelkész 1918. évi 2-ik évnegyedi jelentésére vonatkozólag.

Közgyűlésünk a missziói bizottság felterjesztése alapján a jelentést tudomásul veszi.

118. szám. Tárgyaltatott az em. missziói bizottságnak a váradlesi missziói lelkész 1918. évi 2-ik évnegyedi jelentésére vonatkozó felterjesztése.

Közgyűlésünk a missziói bizottság felterjesztése alapján a jelentést tudomásul veszi.

119. szám. Tárgyaltatott a missziói bizottságnak a siteri lelkész jelentésére vonatkozó felterjesztése kövesegyházai fiók egyházban végzett lelkészi szolgálatokra vonatkozólag.

Közgyűlésünk a missziói bizottság felterjesztése alapján a jelentést tudomásul veszi, de utasítja a lelkészt, hogy ne csak a kövesegyházai fiók egyházban lakó egyháztagokat részesítse lelki gondozásban, hanem a szórványokban lakó egyháztagokat is.

120. szám. Missziói lelkészek jelentik, hogy a szórványok látogatása óriási nehézségekbe ütközik, mert a fuvardíj nagyon magas, egy 7—8 kilométeres utért

30—40 korona fuvarbért kérnek, sőt legtöbbször a legnagyobb árért sem vállalkozik senki. Ily körülmények között csak igen kevés szórványt látogathatnak meg.

Közgyűlésünk a lelkészek jelentését tudomásul veszi s arra a kerület figyelmét felhívja.

121. szám. Számvevőszék beterjeszti a tavaszi közgyűlés után megvizsgált 1917. évi egyházi számadásokról szóló jelentését.

Közgyűlésünk a számvevőszéki jelentés alapján:

1) Minden megjegyzés nélkül megerősíti Ártánd, Bihar, Csökmő, Élesd, Furta, Hegyközkovácsi, Hegyközpályi, Hegyközsáldobágy, Kismarja, Nagykakucs, Nyüved, Rév, Siter, Váncsod, Zsáka egyházközségek teljesen rendben talált számadásait;

2) megerősíti a borsi egyházközség számadását is, bár megerősített költség-előirányzat nélkül gazdálkodott — mert az 1916. évi számadási tételektől lényeges eltérést nem mutat s 1570 K 10 fill. maradvánnyal zárul; — de utasítja a presbitériumot, hogy az egyházi és iskolai költség-előirányzatokat minden évben az esperesi körlevél intézkedéseinek megfelelő módon és időben megerősítés végett az esperesi hivatalhoz terjessze föl;

3) Jákóhodosi egyházunk számadásának megerősítése rendjén felhívja a presbitériumot közgyűlésünk a takarékmagtár terménykamatainak a mindenkori maximális áron leendő éttékesítésére és elszámolására;

4) a kisszántói egyház számadását mikor megerősíti, utasítja közgyűlésünk az egyházközséget, hogy az elrekvirált harang árát, mint közszükségletre fordított, Harang alap gyanánt tőkésítse; a magtári tőkéből felhasznált összeget sürgősen fizesse visz-

szá, köztartozásait egyenlitse ki, az alapoktól kölcsönvett összegek kamatait évről évre adja meg, tőkésítsen s ne tartozását növelje ezekkel is. A presbitérium tett intézkedéseiről november hó 15-ig az esperesi hivatalt értesitse.

5) A nagyszántói egyház számadását megerősíti közgyűlésünk, de utasítja a gondnokot, hogy a szegény alap 44 K 83 fill.-nyi vagyonát, — mit sem takarékbetétben, sem kötvényben, sem készpénzben felmutatni nem tudott, takarékbetétként a a presbitérium utasítása szerint valamely pénzügyintézetnél helyezze el.

6) A toldi egyház számadását szintén megerősíti közgyűlésünk, de utasítja az egyházközséget, hogy az 1916. és 1917. évek gyakorlatától eltérőleg a takarékmagtár terménykölcsön kamatait, ha nem is természetben, de készpénzben a mindenkori maximális áraknak megfelelő összegben fizettesse be s magtár alap gyanánt tőkésítéséről gondoskodják s ne egyszerűen a tőketartozáshoz írja a teljes egészében hátralékul maradt kamatokat.

122. szám. Számvevőszéki elnök, mint a 245—1917. sz. közgyűlési határozat folytán esperesileg megbízott számvevő beterjeszti a borsi lelkészlak számadásának megvizsgálásáról jelentését.

Közgyűlésünk a jelentéshez képest a borsi lelkészlak javítási 14000 K bevételt és 13983 K 77 fill. kiadást és 16 K 23 fill. maradványt mutató számadást megerősíti.

123. szám. Az egházmegye közigazgatási pénztárosa beterjeszti a közigazgatási pénztár 1919. évi költségelőirányzatát s ezzel kapcsolatosan azt az indítványát, hogy az egyházmegyei napdíjak, tisztviselői fizetések mai viszonyoknak megfelelő, a tényleges kiadásokat fedező megállapíthatása végett bizottságot küldjön ki az 58—

1909. sz. egyhm. határozat felülvizsgálására s idevonatkozó és a különben is mutatkozó fedezeti hiányt is megszüntető javaslat tételre.

Közügyülésünk a beterjesztett 1919. évi közigazgatási pénztári költségelőirányzatot 10005 K fedezettel, 10694 K 34 fill. szükséglettel, 689 K 34 fill. hiánnyal megállapítja.

Közigazgatási pénztáros előterjesztett indítványát elfogadva, dr Szegedy Lajos elnöke alatt Konrád Géza, Tatár Zoltán és Bán István tagokból álló bizottságot küld ki az 58—1909. sz. em. kgy. határozat felülvizsgálására s kapcsolatosan az egyh. megyei napdíjak, tisztviselői fizetések korszerű megállapítására irányuló javaslat készítése végett. Javaslatukat legközelebbi közgyűlésünkre elvárja.

124. szám. Közigazgatási pénztáros beterjeszti az egyházmegyei tanító gyámpénztár 1919. évi költségelőirányzatát.

Közügyülésünk a beterjesztett költségelőirányzatot 1377·60 K fedezettel s 1377·60 K. szükséglettel megállapítja s megerősíti.

125. szám. Olvastatott Konrád Géza közig. pénztáros indítványa, melyben kéri, hogy utasítsa közgyűlésünk a közig. pénztárt a reformáció 400 éves jubileumán diszgyűlésünk 3—1917. sz. határozatával tett 7000 K alapítványi összegnek az egyházmegyei heverő tőkéből kifizetésére s az egyes tőkétől is kölcsön veendő összegeknek hat év alatt évi 1000 K-val s 5%-os kamat megtérítésével kifizetésére, mit az egyházközségeknek az alapítvány céljára felemelt közig. járuléka lehetővé tesz.

Közügyülésünk az indítványt elfogadja. A már rendelkezésre álló 1000 K mellett a további 6000 K kifizetésére is felhatalmazza a közig. pénztárt. Az egyházmegyei heverő tőkéből kölcsönzött összegek és 5%-os kamataik ki- és visszafizetését

at-
is
az alapítvány céljára szolgáló közig. járulé-
lék terhére elrendeli.

126. szám. Egyházmegyei pénztár jelenti, hogy az „Egyházmegyei tanító gyámolda pénztár” takarékbetétjéből 5500 K névértékű VIII. hadikölcsönt jegyzet 5,5% kamatozás mellett.

Közgyűlésünk a jelentést tudomásul veszi s az 5500 K névértékű hadikölcsönjegyzést jóváhagyja.

127. szám. Olvastatott a Református Sajtó Egyesület kérelme s ezzel kapcsolatosan az egyházmegyei lelkészértekezlet 2—1918. jkvi számú javaslata a Református Sajtó Egyesület támogatása tárgyában.

Egyházmegyei közgyűlésünk a Református Sajtó Egyesület alapszabályszerű céljait ref. egyházunk életérdekében munkálандóknak, korszerűeknek s szükségességeknek vallja. A radikális fejlődés irányát mutató ref. keresztyén szellemű, a nemzet és az egyháztársadalmi élet minden nyilvánulásával szemben ekként reagáló napilap megindítását különösen elodázhatatlanak tartja. A Ref. Sajtó Egyesület ily irányú tevékenységét előmozdítani óhajtván kimondja, hogy Bihari Református Egyházmegyénk az alapító tagok közé lép, az alapító tagsági díjat: 100 Egyszáz koronát az egyházmegyei közpénztár terhére kifizetni rendeli.

A kebelbeli egyházközségek, lelkészek, tanítók és minden a ref. egyház életrevalóságára valamit adó tehetősebb egyháztag figyelmét a Ref. Sajtó Egyesület támogatására felhívja, alapító vagy rendes tagul jelentkezésüket melegen óhajtja. A kebelbeli lelkészeket felhívja, hogy az ügy érdekében kifejtett buzgólkodásuk eredményéről az esperesi hivatalt értesítsék.

128. szám. Olvastatott az egyházmegyei lelkészérte-

kezlet 3—1918. sz. javaslata a házassulók egyházi megáldásánál az eskü elhagyása tárgyában.

Egyházmegyei közgyűlésünk a lelkész-értekezleten Tarnóczi Lajos bihari lelkész történelmi tényekre támaszkodó előadása nyomán tárgyalta kérdésre vonatkozó lelkészértekezleti javaslatot magáévá teszi. Az egyházmegyei közgyűlés jkvének külön mellékleteként 1000 példányban kiadásra érdemesített előadói munkálattal együtt közgyűlésünk is abban a meggyőződésben van u. i., hogy a házassági eskü, ez a speciális magyar liturgiális magyar cselekmény ős magyar közigazgatási szokásból kölcsönzött s nem lényeges alkotó része a házasságkötésnek. Keresztyén, krisztusi elvi szempontból egyenesen felesleges. A házasságra lépők közös, megegyező nyilatkozata a fő dolog az első magyar reformátorok szerint épügy, mint nagy mintaképek felfogásában. Legrégibb esketési ágendák is csak a régi magyar közélet bizonyosság esküjének minden vonalon való alkalmazása folytán veszik mintegy a megörögzött szokással szakítani nem tudva az esküt szintén az „ágenda“ közé.

Mindezekre tekintettel közgyűlésünk a házasságkötési szertartásból egyebek érintése nélkül az esküt elhagyandónak véli, a Tarnóczi L. előadásában közölt, vagy más egyszerű fogadalommal helyettesíteni óhajtja s ily irányu zsinati törvényalkotás sürgetését az egyh. ker. közgyűléstől kéri s hasonló felterjesztések megtétele végett az összes református egyházmegyét megkeresi.

129. szám. A nagyváradi ref. tanítónőképző-intézet igazgató tanácsa kéri egyházmegyénket, hogy az 1919. jan. 1-től 1921. dec. 31-ig terjedő újabb 3 évre igazgatótanácsai képviselőit válassza meg.

Közigyűlésünk a nagyváradi ref. tanítónő-képző intézet igazgatótanácsába képviselőül választja Sulyok István esperest, Thury Kálmán dr. egyh. megyei ügyész, a nagyváradi egyház főgondnokát és Szigeti Elek lelkészt 3 évre, miről az igazgatótanács elnökségét jegyzőkönyvi kivonaton értesíteni rendeli.

130. szám. A fugyivásárhelyi egyházközség presbitériumának 34—1917. sz., egyh. közs. községi közgyűlésének 33—1918. számú határozataival az egyházkerületi Ottó hadiárвахáz céljára a presbiteri határozat szerint 20, az egyházközségi közgyűlés határozata szerint azonban csak 10 évre terjedőleg 1918-tól kezdve a lélekszám után 09 fillérnyi hozzájárulási összeg fedezése végett I—II. osztálybasorozás útján rendkívüli adót vet ki, úgy, hogy a községben lakó egyháztagok 75, illetőleg 50, a hegyenlakók 30, illetőleg 15 fillért fizessenek osztályonként.

Közigyűlésünk a szabályszerűen hozott határozatok alapján megengedi a fugyivásárhelyi egyházközségnek, hogy az 1918. évvel kezdődőleg 10 éven át az előterjesztésbeli célra és módon rendkívüli adót vethessen ki.

131. szám. A hegyközszáldobági egyházközség presbitériumának 23—1918. sz., egyh. községi közgyűlésének 3—1918. sz. szabályszerű határozatai szerint a belhivatalnoki fajárandóságnak az igen magas folyó áron beszerezhetése végett különféle alapjaitól (a Harang alap kivételével) 800 K öt év alatt visszafizetendő kölcsönt óhajt felvenni s fedezetül a hivek I—VI. osztályba sorozása útján kivetendő rendkívüli adóra gondol.

Közigyűlésünk lelkésznek a rendkívüli adó kivetésére vonatkozó felvilágosítása után az egyházközségi határozatokat jóváhagyja.

A 800 K kölcsönnek az egyházi alapokból — a Harangalap érintése nélkül — való felvételéhez hozzájárul s az 5 év

alatt leendő törlesztés céljára a rendkívüli adó kivetését engedélyezi; a határozatokat kölcsönfelvételi részében az egyh. kerületi kgy.-hez megerősítés végett felterjeszti.

132. szám. A toldi egyházközség presbitériumának 23—1918. sz., egyh. községi közgyűlésének 26—1918. sz. határozata szerint költségelőirányzati hiányának fedezésére 1000 kor. rendkívüli adót óhajt kivetni s ennek engedélyezését kéri.

Közgyűlésünk az 1000 K rendkívüli adónak a folyó 1918. évre kivetését a be-
terjesztett egyh. községi határozatok alap-
ján jóváhagyja s 1000 K rendkívüli adó
kivetését a f. évre engedélyezi.

133. szám. A váncsodi egyház presbitériumának 55—1918. sz., egyh. közs. közgyűlésének 10—1918. sz. határozatai szerint költségelőirányzati 3194·35 K hiányának fedezésére 10% behajthatatlan összeggel együtt 3510·49 K rendkívüli adó kivetésének engedélyezését kéri.

Közgyűlésünk a szabályszerű határo-
zatok alapján az azokban jelzett osztályba
sorozás és percentuális megállapítás szerint
megengedi a váncsodi egyházközségnek,
3510·49 K rendkívüli adó kivetését költ-
ségvetési hiánya fedezésére az 1918. évben.

134. szám A zsákai egyházközség presbitériumának 53—1918. sz. egyh. közs. közgyűlésének 2—1918. sz. határozata szerint vihar és esőzés következtében meg-
rongálódott új iskolája falazatának s fiu iskolája tető-
zetének sürgős javítására alapjaiból 3600 K kölcsönt
akar venni oly módon, hogy a kölcsönvett összeget 3
éven át évi 1200 koronával letörleszti. Fedezetül osz-
tálybasorozás útján 3 éven át évi 1200 K rendkívüli adó
kivetéséhez engedélyt kér.

Közgyűlésünk a szabályszerű egyház-
községi határozatok jóváhagyásával meg-
engedi a zsákai egyházközségnek, hogy
3600 K-t vegyen fel valamely takaré-

pénztárból, vagy alapjait nem érintve más forrásból. Az alapok lelkész értesítése szerint különben sem tudnák a szükséges összeget, hanem csak 2792 K 71 fillért kölcsönözni. Más forrásból pedig igen előnyös kölcsönt nyerhet az egyházközség.

A kölcsön fedezetéül szolgáló rendkívüli adónak az előterjesztésbeli összegben 3 évre kivetését közgyűlésünk engedélyezi. A kölcsönvételre vonatkozólag a határozatokat az egyh. kerületi közgyűléshez megerősítés végett felterjeszti.

135. szám. A hegyközpályii egyházközség ingatlan telekkönyvezési ügyében egyházmegyei ügyész az iratok beterjesztésével javasolja, kerestessék meg Bihar vm. alispánja, hogy a kérdéses ügyben már meglevő politikai községi határozat törvényhatósági jóváhagyás alá felterjesztését a község előljáróságánál sürgesse meg.

Községgyűlésünk megkeresi Bihar vm. alispáni hivatalát, hogy a hegyközpályii község előljáróságától a község képviselőtestületének a kérdéses ügyben hozott s telekkönyvi átírást megengedő határozatát bekivánni s törvényhatósági jóváhagyással elláttatni sziveskedjék.

136. szám. Az ártándi, biharkeresztesi, csökmői, hegyközcsatári, hegyközpályii, hegyközszáldobágyi, nagykerékii, váradpósai és zsákai egyházközségek felterjesztik az új nyomtatványon kiállított tanítói díjleveleket jóváhagyás végett.

Községgyűlésünk a kellőképen felszerelt és szabatosan, az új minta követelményeinek megfelelőleg kiállított nagykerékii kántortanítói, 2 és 3 tanítói díjleveleket jóváhagyja, megerősítés végett az egyházközségi közgyűléshez felterjeszti.

A többi, részben hiányosan felszerelt, részben tévesen kiállított díjleveleket a következők pótlása, illetőleg helyesbitése

végezt a fentnevezett egyházközségeknek visszaadja.

a) Ártánd a be nem számíthatónak jelzett 372 K-t a tanítói díjlevélben a javadalom végösszegéhez ne számítsa, a kántortanítói új díjlevél kiállításánál figyelemmel legyen a jav. jegyzőkönyv arra vonatkozó megkülönböztetésére, hogy mi tanítói, mi kántori és mi szétválaszthatatlan kántortanítói javadalom;

b) Biharkeresztes a régi díjleveleket, a jav. jegyzőkönyveket, az átírássra vonatkozó presbiteriumi határozatot is terjessze fel, a tandíjválttságot, ha az államsegélyből fedeződik, mint ilyet a IX. sor. sz. a., ne a szolgáltatmányok közt iktassa új díjleveleibe, a javadalmi földek adóját csak akkor vonja le a javadalom összegéből, ha azt a javadalmasok és nem az egyház fizeti;

c) Csökmő mind az öt tanítól díjlevelében részletesen tüntesse fel a lakás alkotó részeit, tegye ki a lakások hasznosértékét, az I—IV. tanítói állások földjavadalmának területét a jav. jegyzőkönyvvel egyezően vegye fel az új díjlevelekbe s a díjleveleket átíró presbiteri gyűlés határozatát is mellékelje;

d) Hegyközcstár új díjlevelében a földjavadalmat a javadalmi jegyzőkönyvnek a területre vonatkozó jelentéséhez is hiven tüntesse ki; a leánytanító javadalmi jegyzőkönyvében 40 K ismétlődő iskolai tandíj (községtől) a be nem számíthatók közzé iktattatván ezt a 40 K-t az új díjlevélben is így írja elő, különben a javadalmi jegyzőkönyv és a díjlevél végösszege külömdöző marad;

e) Hegyközpályi a tandíjkárpótlási államsegélyt, mint ilyet, a IX. sorsz. a. és nem a szolgáltatmányok közt írja elő s a

lakásértéket, mint alapfizetésbe be nem számítható összeget a javadalom végösszegéből törölje.

f) Hegyközsáldobágy a földterületet a jav. jegyzőkönyvi megállapítás szerint vegye a nyugdíj levélbe, a földhaszonértéket, (40 K) s a legelőföld jövedelmét ne a szolgálmények közt, hanem az új minta II. sorszáma alatt, a must és sörfőzés váltságát, mint természetbeli járandóságot az V. sorszám alatt írja új díjlevelébe;

g) Váradpósa a lakás és kért alapfizetésbe nem számítható értékét a javadalom végösszegébe ne szerepeltesse, lakás haszonértékül a jav. jegyzőkönyvből 240 K-t írja be az új díjlevélbe, az átírással vonatkozó presbytériumi határozatot csatolja;

h) Zsáka az új díjlevelek mellékletéül a régi díjleveleket, a jav. jegyzőkönyveket s a vonatkozó presbyteri határozatot terjessze fel.

A Hivatalos Értesítő 14—24 számában közölt 169—1918. sz. egyhker. kgyi határozatra figyelemmel úgy nevezett egyházközségek, mint azok, amelyek még tanítói új mintájú díjeveleiket nem készítették el: szabatosan, hiba (törlés, igazítás) nélkül kiállított díjleveleket terjesszenek fel jóváhagyásra,

137. szám. Tárgyaltatott az élesdi egyházközség adásvételi ügye, amely szerint az élesdi ref. lelkész a presbytériumnak 50—1918. és az egyh. közs. közgyűlésnek 56—1918. sz. határozatai kapcsán bemutatja az élesdi ref. egyház és Szilágyi István között az élesdi 3. számú betétben felvett ingatlanokra vonatkozó adásvételi szerződést, kérve annak jóváhagyását, valamint azt is, hogy a vételárat adósságainak törlesztésére fordíthassa.

Az egyházmegyei közgyűlés az adásvételi szerződést jóváhagyja s az ügyiratokat további jóváhagyás végett az egyh. közgyűléshez felterjeszti.

Arra tekintettel, hogy az eladni szándékolt hagyaték le nem kötött célra, hanem az egyházközség szükségleteinek fedezésére adományoztatott s ma már a hagyaték elfogadásához kötött az a feltétel sem áll fenn, hogy a végrendelkező édesanyját az egyházközség anyagilag segélyezni, eltartani és halála után tisztességesen eltemettetni köteles lesz, ugyancsak maga a végrendelkező is elhalt; — hozzájárul ahhoz is, hogy a vételár az adósságok renevezésére fordíttassék, még pedig a váltóadósságra, a melyet az egyházközség rendkívüli adó vállalásával nem fedez. Kötelezi azonban az egyházközséget, hogy az ennek folytán beállott anyagi rendezés után rendelkezésére álló 1000 K évi iskolai bérösszeg felét 500 K-t minden évben tőkésíti, erről külön számadást vezet és azt nyilvántartás végett minden év végén egyéb számadásaival együtt az egyházmegyei számvevőszékhez bemutatja. Akkor pedig ha az így tőkésített összeg a felhasznált vételárat elérte: azt megfelelő ingatlan szerzésére fordítja.

138. szám. A nagyváradai ref. egyházközség elnöksége bejelenti, hogy a presbytérium 115—1918. és az egyházközségi közgyűlés 2 - 1918. sz. határozatával a Nagyváradon Körös-utca 34. sz. a. fekvő Polnik-féle házra vonatkozólag a Weinberger Sándorral kötött adásvételi szerződést jóváhagyta s amidőn azt az egyházmegyei közgyűlésnek beterjeszti, annak jóváhagyását kéri.

Az egyházmegyei közgyűlés a bemutatott és szabályszerű határozatokkal elfogadott adásvételi szerződést jóváhagyja és

a nagyvárad 4344 sz. tkvi betétben A — sor 2836/1. h. r. sz. alatt felvett ingatlan eladását engedélyezi. Az ingatlan minden megkötöttség nélkül hagyatékoltatott és jövedelmezőség tekintetében annak eladása az egyházközségre nézve igen jelentékeny anyagi előnyt jelent, minthogy az adóssággal terhelt hagyaték évi bérösszegének legnagyobb részét az adósság kamata és az adó emésztí föl s a nagyobb befektetést, mellyel az épület javítása járna, csak újabb adóssággal fedezhetné. Arra tekintettel azonban, hogy az egyházközség határozataira nézve a felebbezhetsí határidő még nem telt el, az ügyiratoknak hasonló jóvánhagyás végett az egyh. ker. közgyűléshez való fölterjesztetsí csak abban az esetben engedélyezi, ha az egyházközség elnöksége igazolja, hogy az ingatlan eladását kimondó határozatok ellen felebbezés tényleg nem történt.

Az eladó egyházat kötelezi, hogy az ingatlan elfogadásával járó adóssági teher kiegyenlítésé után a 80000 K vételárból megmaradt összeget addig, míg megfelelő más ingatlanság nem szerezhető, mint takarékpénztári betétet gyümölcsöztesse.

139. sz. A nagyvárad ref. egyházközség bejelenti, hogy az egyházközség közgyűlése 3—1918. és presbitériuma 88—1918, illetőleg 116—1918. sz. határozataival a fácánosi földre vonatkozólag a „Hangya“ fogyasztási értékesítő szövetkezettel kötött szerződést jóvánhagytá s amidőn azt az egyházmegyei közgyűlésnek beterjeszti, annak jóvánhagyását kéri

Az egyházmegyei közgyűlés a nagyvárad 406. sz. tkvi betétben 5123 és 5124 hr. sz. alatt felvett 4 kat. hold 736 négyszögöl területű ingatlannak 85632 korona eladási árra vonatkozólag létrejött szabályszerű adásvételi szerződést, amennyiben

ahoz a két érdekelt lelkész is hozzájárult — a szerződést jóváhagyja és az elnökséget felhatalmazza, hogy a szerződést csak akkor terjessze fel végleges jóváhagyás végett az egyházkerülethez, ha 15 napi határidő alatt az egyházközség határozatai ellen felebbezés nem adatott be és azt az egyházközség igazolta. Mivel az eladott ingatlan jövedelme kétharmad részben és egyenlő arányban a lelkészek díjlevélszrű javadalmát képezte és csak egyharmad részben jövedelmezett az egyházközség szükségletére, ennél fogva utasítja az eladó egyházközséget, hogy a vételárnak kétharmad részét egyenlő arányban a lelkészek javadalmi tőkéje gyanánt kezelje s mindenkor kamatait az illetékes lelkészek kezéhez szolgáltatassa ki; a vételár egyharmad része szintén tőkevagyonként kezelendő és hozadéka az egyház szükségletére használandó fel. A vételár összege azonban, mihelyt lehetséges, — ingatlan szerzésére fordítandó.

140. szám. Tárgyaltatott ifj. Szilágyi András és neje bihari lakosok alapító levele.

Az egyházmegyei közgyűlés a bihari ref. egyházközség elnöke által kellő példányszámban bemutatott alapító levelet, — minthogy az alapító levél az egyházkerület által kibocsátott rendeletben körülírt feltételeknek megfelel: jóváhagyja.

141. szám. Tárgyaltatott az élesdi ref. egyházközség elnöke által bemutatott a reformációi 400 éves emlékalapról szóló alapító levél.

Az egyházmegyei közgyűlés az élesdi ref. egyházközség elnöke által kellő példányszámban bemutatott alapító levelet, minthogy az alapító levél az egyházkerület által kibocsátott rendeletben körülírt kellékeknek megfelel, jóváhagyja.

142. szám. Tárgyaltatott a hegyközpályii egyház-
község kezelésében levő alapok alapító levelei.

Az egyházmegyei közgyűlés a hegy-
közpályii ref. egyházközség elnöke által
kellő példányszámban bemutatott: 1. „Köz-
szükségleti alap”; 2. „Szegény alap”; 3.
„Iskolai alap”; 4. „Toronyóra alap” ala-
pító leveleit, minthogy az alapító levelek
az egyházkerület által kibocsátott rende-
letben körülírt feltételeknek megfelelnek,
jóváhagyja.

143. szám. Tárgyaltatott a siteri egyházközség el-
nöke által bejelentett 9 rendbeli alapító levél.

Az egyházmegyei közgyűlés a siteri
egyházközség elnöke által: 1. „Tüzbizto-
sítási”; 2. „Urasztali és szószékfelszelési”;
3. „Orgona”; 4. „Adóalap”; 5. „Járdaké-
szítési és szépítési”; 6. „Egyházépítési”;
7. „Szegény gyermekek tankönyvsegélye”;
8. „Párbér eltörlési” és 8. „Harang” ala-
pok kellő példányszámban bemutatott ala-
pító leveleit, minthogy az alapító levelek
az egyházkerület által kibocsátott rende-
letben körülírt kellékeknek megfelelnek:
jóváhagyja.

144. szám Tárgyaltatott a biharkeresztesi egyház-
község 4—1918. sz. presbiteri határozata, melyben a
néh. Halász Kálmán alapítványának elfogadását bejelenti.

Az egyházmegyei közgyűlés az irato-
kat az egyházmegyei ügyésznek azzal adja
ki, hogy a hagyaték állását vizsgálja meg,
a szükséges utasításokat az egyházköz-
ségnek adja meg, egyszersmind felhívja az
egyházközséget, hogy amikor az alapít-
ványnak birtokába jut, a szükséges pél-
dányszámban az alapító leveleket készítse
el és terjessze fel.

145 szám. Tárgyaltatott a paptamásii egyházközség
kérelme dologi tandíjszedés engedélyezése iránt.

Az egyházmegyei közgyűlés a kérelmet jóváhagyja azzal, hogy az 1868. évi XXXVIII. tc. alapján a nem ref. vallású gyermekek után évenként 5 korona iskola-fenntartási díj szedhető.

146. szám. Tárgyaltatott a váradpósai leányegyház kérelme dologi tandíjszedés engedélyezése iránt.

Az egyházmegyei közgyűlés a kérelmet az 1868. XXXVIII. tc. alapján azzal hagyja jóvá, hogy a dologi tandíjszedést a megállapított összegben csak a háboru tartamára engedélyezi.

147. szám. Tárgyaltatott a berettyószentmártoni egyházközség kérelme a bemutatott haszonbéri szerződések jóváhagyása iránt.

Az egyházmegyei közgyűlés a bemutatott haszonbéri szerződéseket az egyházközségnek azzal adja vissza, hogy az egyházi törvények I. tc. 14. §. f) pontja értelmében az egyházi vagyon gyümölcsöztetése az egyházközség autonómiájának körébe tartozik s így a saját hatáskörben bírálendő és döntendő el.

148. szám. Tárgyaltatott Fugyivásárhely egyházközség kérelme 2000 korona harangtőkéjének felhasználása iránt.

Az egyházmegyei közgyűlés hivatkozással az egyházmegye 4 – 1918. sz. határozatának 5. pontjára, amely szerint a rekvirált harangokért járó összeg csakis takarékbetétként kezelendő, a más célra való felhasználás iránti kérelemhez hozzá nem járul.

149 szám. Tárgyaltatott a zsákai egyház kérelme 2484 K 25 fill. tőkéjének felhasználása iránt.

Az egyházmegyei közgyűlés a felhasználást engedélyezi, mivel ennek a rendkívüli jövedelemnek az eredeti céltól való elvonását az egyházközség vagyoni viszo-

nyai indokolttá teszik. Máskülömben is feleslegessé vált ezen 3484 K 25 fill. azon rendeltetése, hogy abból temetkezésre alkalmas föld vásároltassék meg, mivel a temetőről való gondoskodás, ha az egyházközségnek arra anyagi ereje nincsen, a polgári község hatáskörébe tartozik.

150. szám Tárgyaltatott Eröss Károly felebbezése a váncsodi ref. egyháztanács 75—1917. sz. határozata ellen s ezzel kapcsolatban a váncsodi egyháznak legátus tartási ügyben végleges határozat iránti kérelme.

Az egyházmegyei közgyűlés — mint-hogy a váncsodi presbytérium 18—1906. sz. határozatából megállapítható, hogy a legátus tartási kötelezettséget Eröss Károly a jelenlegi kántortanítói lakásnak részére való átengedés feltétele alatt minden további kikötés nélkül elvállalta, ennél fogva kötelesség lett volna az 1917. évi husvét-ünnep alkalmából is az ott megjelent legátusnak az ellátása és amennyiben ezt a kötelezettségét nem teljesítvén — Bethledy Sándor lelkésznek kellett a legátus tartását teljesíteni — a lelkésznek joga van arra, hogy az ezzel felmerült kiadásait Eröss Károlylyal szemben érvényesítse. S mivel a kiküldött bizottság megállapította azt is, hogy az új lakás járulékaival együtt a legátus ellátás terhével szemben kellő reconpenzátiót nyújt, a felebbezést elutasítja és felebbezőt a mindenkori legátus ellátására kötelezi.

151. szám. Özv. Papp Lászlóné: Szemes Ilona, özv. Lőkös Sándorné: Kágyi Róza és özv. Matolcsy Jánosné Vecsey Emilia lelkész özvegyek a Baross Gáborné alapítvány kiadható kamataival segélyezésüket kérik.

Közgyűlésünk névszerinti szavazással a Baross Gáborné alapítvány f. évben kiadható 200 K kamatjával özv. Papp Lászlónét segélyezi, ki 13 szavazatot kapott az

özv. Matolcsy Jánosné 1 szavazata ellenében.

152. szám. A fugyii egyházközség lelkészlak tetőjavítási költségeinek fedezésére 4000 K segélyt kér a Református Segélyegylettől s kérvényét pártolás végett felterjeszti.

Közigyűlésünk az egyházközség teljesíthetetlen kérését azzal adja vissza, hogy a lelkészlak tetőjavítási munkája elvégzéséről más módon, de haladéktalanul gondoskodják az egyházközség, mert a Ref. Segélyegylet egy egyh. községnek ily nagymértvű segélyt nem adhat.

153. szám A fugyivásárhelyi egyházközség felterjeszti pártolás végett a Református Segélyegyletnek intézett két rendbeli kérvényét. Egyikben a hegyenlakók lelki gondozásáért 150 K, másikban költségelőirányzati hiányának fedezésére 120 K segélyösszeget kér.

Közigyűlésünk a szegénysorsu hivekből alakult alakult egyházat mind a két segélyre ajánlja s kérvényeit pártolólag terjeszti az egyházkerületi közgyűléshez.

154. szám. A hegyközszáldobági egyházközség költségvetésszerű kiadásainak fedezésére — minthogy 135 K 33 f. hiányt mutat költségvetése s e mellett még 800 K kölcsön felvételével is kénytelen a belhivatalnoki fájárandóság beszerezhetése végett — a Református Segélyegylettől segélyt kér.

Közigyűlésünk az adóssággal küzdő kis lélekszámu egyházat az előadott okokra tekintettel a lehető legnagyobb segélyezésre ajánlja.

155. szám. A pusztajlakai egyházközség adósságainak törlesztésére 200 K segélyt kér a Református Segélyegylettől s kérvényét pártolás végett felterjeszti.

Közigyűlésünk a szegénysorsu hivek alkotta s adóssággal küzdő egyház kérelmét pártolással küldi az egyh. ker. közgyűléshez, a kért segély megadását ajánlván.

156. szám. A váradilesi egyház adósságának törlesztésére 180 K segílyt kér a Református Segélyegylettől s kérését pártolás végett felterjeszti.

Közgyűlésünk egyházmegyénk legkisebb s egyik legszegényebb egyházközségét a kért segílyre ajánlja s kérését pártolólag terjeszti fel az egyház kerületi közgyűléshez.

Hitelesítettük.

Nagyvárad, 1918. szeptember hó 30-án.

Sulyok István,
esperes.

Csernák Béla,
lelkészi tanácsbíró.

Nagy Vilmos.

A 90—112. közgyűlési jkvi számokat jegyzette, a közgyűlésen megjelentek névsorát összeállította Bíró Ferenc lelkészi jegyző.

A 113, 121—136, 151—156. közgyűlési jkvi számokat jegyzette Bán István lelkészi jegyző.

A 114—120. közgy. jkvi számokat jegyzette Konrád Géza biz. előadó.

A 137—150. közgy. jkvi számokat jegyzette Morvay Zsigmond világi jegyző.

II.

Birósági ügyek.

1918. évi szeptember hó 19-iki ülés.

157. szám. A bíróság teljes ülésében az esperes, mint a bíróságnak hivatalára nézve idősebb lelkészi elnöke előterjeszti, hogy az 1919-ik évre az időszaki tanács alakíttassék meg.

A bíróság az időszaki tanácsot az 1919-ik évre az elnökség elnöklete alatt a következőleg alakítja meg: Rendes tagok: Léway Mihály, Kiss Antal lelkészi és K. Nagy Sándor világi tanácsbírák. Póttagok: Major Gyula lelkészi, dr. Szegedy Lajos és dr. Thury László világi tanácsbírák.

158. (1—1918. kb.) szám.

Jelen vannak a bíróság részéről: Surányi Lajos legidősebb lelkészi tanácsbíró és Kurovszky Ferenc egyházmegyei gondnok, mint elnökség, akik közül a tárgyalást Kurovszky Ferenc vezeti; továbbá Major Gyula, Kiss Antal és Konrád Géza lelkészi, K. Nagy Sándor, Tatár Zoltán és dr. Thury László világi tanácsbírák. A felek részéről: Debreczy Imre a nagyváradi ref. egyház képviselőjében és dr. Morvay Zsigmond h. em. ügyész. Előadó: Kiss Antal; jegyző: dr. Morvay Zsigmond.

Tárgyalás alatt van özv. Fekete Józsefné nagyváradi lakos egyházi adó felebbezési ügye.

A szabályszerű tárgyalás után a bíróság zárt ülésben meghozta és az elnök nyílt ülésen kihirdette a következő

Í T É L E T E T :

Az egyházközség határozatát indokainál fogva helybenhagyja, mert úgy találja, hogy özv. Fekete Józsefné vagyoni viszo-

nyai és anyagi körülményei a presbitérium által leszállított 28 koronával kellőképen méltányoltattak.

Ez ellen az ítélet ellen az „E T.” III. tc. 19. §-a értelmében további felebbezésnek helye nincsen.

Surányi Lajos,
lelkészi elnök.

Kurovszky Ferenc,
világi elnök.

Dr. Morvay Zsigmond,
jegyző.

159. (6--1918. kb.) szám.

Jelen vannak a bíróság részéről: Surányi Lajos legidősebb lelkészi tanácsbíró és Kurovszky Ferenc egyházmegyei gondnok mint elnökség, akik közül a tárgyalást Kurovszky Ferenc vezeti; továbbá Major Gyula, Kiss Antal és Konrád Géza lelkészi, Tatár Zoltán és Thury László dr. világi tanácsbírók. A felek részéről: Debreczy Imre a nagyváradi ref. egyház képviselőjében és dr. Morvay Zsigmond h. em. ügyész. Előadó Kiss Antal; jegyző: dr. Morvay Zsigmond.

Tárgyalás alatt van ifj. Kesztyüs János nagyváradi lakos, építész és háztulajdonos egyházi adó felebbezési ügye.

A szabályszerű tárgyalás után a bíróság zárt ülésben meghozta és az elnök nyílt ülésen kihirdette a következő

Í T É L E T E T:

Az em. bíróság a presbitérium határozatát indokainál fogva helyben hagyja, mert a 62 koronára való lemérsékléssel felebbező fél személyes viszonyai kellőképpen méltányoltattak.

Ez ellen az ítélet ellen az „E T.” III. tc. 19. §-a értelmében további felebbezésnek helye nincsen.

Surányi Lajos,
lelkészi elnök.

Kurovszky Ferenc,
világi elnök.

Dr. Morvay Zsigmond,
jegyző.

160. (7—1918. kb.) szám.

Jelen vannak a bíróság részéről Surányi Lajos legidősebb lelkészi tanácsbíró és Kurovszky Ferenc egyházmegyei gondnok elnöklete alatt Major Gyula, Kiss Antal, Konrád Géza lelkészi és K. Nagy Sándor, Tatár Zoltán, dr Thury László világi tanácsbírák. A felek részéről Debreczy Imre a nagyváradi ref. egyház képviselőjében, Kulcsár Sándor felebbező és dr Morvay Zsigmond h. em. ügyész. Előadó Kiss Antal, jegyző dr Morvay Zsigmond.

A tárgyalást Kurovszky Ferenc vezeti.

Tárgyalás alatt van Kulcsár Sándor nagyváradi lakos egyházi adó felebbezési ügye.

A szabályszerű tárgyalás után a bíróság zárt ülésben meghozta és az elnök nyílt ülésen kihirdette a következő

I T É L E T E T :

Az em. bíróság a presbyterium határozatát megváltoztatja, felebbező fél egyházi adóját az 1918. évre 22 kor. 93 fillérről 15 koronára mérsékeli, figyelembe véve azt, hogy felebbező nyugdíjas tisztviselő és háza után nagyon csekély jövedelme van.

Ez ellen az ítélet ellen az „E. T.” III. tc. 19. §-a értelmében további felebbezésnek helye nincs.

Surányi Lajos,
lelkészi elnök.

Kurovszky Ferenc,
világi elnök.

Dr Morvay Zsigmond,
jegyző.

161. (8 – 1918. kb.) szám.

Jelen vannak a bíróság részéről Surányi Lajos legidősebb lelkészi tanácsbíró és Kurovszky Ferenc egyházmegyei gondnok elnöklete alatt Major Gyula, Kiss Antal, Konrád Géza lelkészi és K. Nagy Sándor, Tatár Zoltán, dr Thury László világi tanácsbírák. A felek

részéről Debreczy Imre a nagyváradí ref. egyház képviselőjében, Szabó Miklós felebbező és dr Morvay Zsigmond h. em. ügyész. Előadó Kiss Antal, jegyző dr Morvay Zsigmond.

A tárgyalást Kurovszky Ferenc vezeti.

Tárgyalás alatt van Szabó Miklós egyházi adó felebbezési ügye

Szabályszerű tárgyalás után a bíróság zárt ülésben meghozta és az elnök nyílt ülésen kihirdette a következő

Í T É L E T E T :

Egyházmegyei bíróság a presbitériumnak a jogerős egyházi adókulcs alapján eszközölt kivetését helyesnek találván, az egyháztanács határozatát helyben hagyja.

Ez ellen az ítélet ellen az „E S.” III. tc. 19. §-a értermében további felebbezésnek helye nincsen.

Surányi Lajos,

lelkészi elnök.

Kurovszky Ferenc,

világi elnök.

Dr Morvay Zsigmond,

jegyző.

162. (9—1918. kb.) szám.

Jelen vannak a bíróság részéről Surányi Lajos legidősebb lelkészi tanácsbíró és Kurovszky Ferenc egyházmegyei gondnok elnöklete alatt Major Gyula, Kiss Antal, Konrád Géza lelkészi és K. Nagy Sándor, Tatár Zoltán, dr Thury László világi tanácsbírák. A felek részéről Debreczy Imre a nagyváradí ref. egyház képviselőjében és dr Morvay Zsigmond h. em. ügyész. Előadó Kiss Antal, jegyző dr Morvay Zsigmond.

A tárgyalást Kurovszky Ferenc vezeti.

Tárgyalás alatt van özv. Varga Ákosné nagyváradí lakos egyházi adó felebbezési ügye.

Szabályszerű tárgyalás után zárt ülésben a bíróság meghozta és az elnök nyílt ülésen kihirdette a következő

Í T É L E T E T :

Egyházmegyei bíróság a presbitérium határozatát indokainál fogva azért is hely-

ben hagyja, mert a 14 koronára való le-
szállításnál felebbező fél személyi viszonyai
kellőképen figyelembe vétettek s mert a
további mérséklésre az alap hiányzik.

Ez ellen az ítélet ellen az „E. T.”
III. tc. 19. §-a értelmében további feleb-
bezésnek helye nincsen.

Surányi Lajos,
lelkészi elnök.

Kurovszky Ferenc,
világi elnök.

Dr Morvay Zsigmond,
jegyző.

163. (10—1918. kb.) szám.

Jelen vannak a bíróság részéről Surányi Lajos leg-
idősebb lelkészi tanácsbíró és Kurovszky Ferenc egy-
házmegyei gondnok elnöklete alatt Major Gyula, Kiss
Antal, Konrád Géza lelkészi és K. Nagy Sándor, Tatár
Zoltán, dr Thury László világi tanácsbírák. A felek ré-
széről Debreczy Imre a nagyváradai ref. egyház képvise-
letében és dr Morvay Zsigmond h. em. ügyész. Előadó
Kiss Antal, jegyző dr Morvay Zsigmond.

A tárgyalást Kurovszky Ferenc vezeti.

Tárgyalás alatt van Varga István nagyváradai lakos,
nyug. vasutas, háztulajdonos egyházi adó felebbezési
ügye.

Szabályszerű tárgyalás után a bíróság zárt ülésben
meghozta és az elnök nyílt ülésben kihirdette a következő

Í T É L E T E T:

Az em. bíróság a felebbezésben fel-
hozottaknak helyt adva, a presbitérium
által is helyben hagyott 41 kor. 18 fill.
egyházi adót 30 koronára szállítja le.

Ez ellen az ítélet ellen az „E. T.”
III. tc. 19. §-a értelmében további feleb-
bezésnek helye nincsen.

Surányi Lajos,
lelkészi elnök.

Kurovszky Ferenc,
világi elnök.

Dr Morvay Zsigmond,
jegyző.

164. (11—1918.) szám.

Jelen vannak a bíróság részéről Surányi Lajos legidősebb lelkészi tanácsbíró és Kurovszky Ferenc egyházmegyei gondnok elnöklete alatt Major Gyula, Kiss Antal, Konrád Géza lelkészi és K. Nagy Sándor, Tatár Zoltán, dr Thury László világi tanácsbírák. A felek részéről Debreczy István a nagyváradi ref. egyház képviselőjében dr Morvay Zsigmond h. em. ügyész. Előadó Kiss Antal, jegyző dr Morvay Zsigmond.

A tárgyalást Kurovszky Ferenc vezeti.

Tárgyalás alatt van Lőrincz András egyházi adó felebbezési ügye.

Szabályszerű tárgyalás után a bíróság zárt ülésben meghozta és az elnök nyílt ülésen kihirdette a következő

I T É L E T E T :

Az em. bíróság az egyházi adót törvényesen kivetettnek találja, ezért a presbitérium felebbezéssel megtámadott határozatát indokaira tekintettel helybenhagyja,

Ez ellen az ítélet ellen az „E. T.” III. tc. 19. §-a értelmében további felebbezésnek helye nincsen.

Surányi Lajos,
lelkészi elnök.

Kurovszky Ferenc,
világi elnök.

Dr Morvay Zsigmond,
jegyző.

165. (12—1918. kb.) szám.

Jelen vannak a bíróság részéről Surányi Lajos legidősebb lelkészi tanácsbíró és Kurovszky Ferenc egyházmegyei gondnok elnöklete alatt Major Gyula, Kiss Antal, Konrád Géza lelkészi és K. Nagy Sándor, Tatár Zoltán, dr Thury László világi tanácsbírák. A felek részéről Debreczy Imre a nagyváradi ref. egyház, Major Károlyné Major Károly felebbező képviselőjében és dr Morvay Zsigmond h. em. ügyész. Előadó Kiss Antal, jegyző dr Morvay Zsigmond

A tárgyalást Kurovszky Ferenc vezeti.

Tárgyalás alatt van Major Károly nagyváradi lakos egyházi adó felebbezési ügye.

Szabályszerű tárgyalás után a bíróság zárt ülésben meghozta és az elnök nyílt ülésen kihirdette a következő

ITÉLETET:

Az em. bíróság a presbitérium határozatát helyben hagyja, mivel a felebbezési indokoknak törvényes alapja nincsen.

Ez ellen az ítélet ellen az „E. T.” III. tc. §-a értelmében további felebbezésnek helye nincsen.

Surányi Lajos,
lelkészi elnök.

Kurovszky Ferenc,
világi elnök.

Dr Morvay Zsigmond,
jegyző.

166. (13—1918. kb) szám.

Jelen vannak a bíróság részéről Surányi Lajos legidősebb lelkészi tanácsbíró és Kurovszky Ferenc egyházmegyei gondnok elnöklete mellett Major Gyula, Kiss Antal, Konrád Géza lelkészi és K. Nagy Sándor, Tatár Zoltán, dr Thury László világi tanácsbírók. A felek részéről Debreczy Imre a nagyváradi ref. egyház képviselője és dr Morvay Zsigmond h. em. ügyész. Előadó Kiss Antal, jegyző dr Morvay Zsigmond.

A tárgyalást Kurovszky Ferenc vezeti

Tárgyalás alatt van Mokri János nagyváradi lakos egyházi adó felebbezési ügye.

Szabályszerű tárgyalás után a bíróság zárt ülésben meghozta és az elnök nyílt ülésen kihirdette a következő

ITÉLETET:

Az em. bíróság a presbitérium határozatát megváltoztatja és a felhozott indokok alapján a kivetett egyházi adót 18 koronára leszállítja.

Ez ellen az ítélet ellen az „E. T.” III. tc. 19. §-a értelmében további felebbezésnek helye nincs.

Surányi Lajos,
lelkészi elnök.

Kurovszky Ferenc,
világi elnök.

Dr Morvay Zsigmond,
jegyző.

167. (14—1918. kb.) szám.

Jelen vannak a bíróság részéről Surányi Lajos legidősebb lelkészi tanácsbíró és Kurovszky Ferenc egyházmegyei gondnok elnöklete mellett Major Gyula, Kiss Antal, Konrád Géza lelkészi és K. Nagy Sándor, Tatár Zoltán, dr Thury László világi tanácsbírák. A felek részéről Debreczy István a nagyváradai ref. egyház képviselőjében és dr Morvay Zsigmond h. em. ügyész. Előadó Kiss Antal, jegyző dr Morvay Zsigmond.

A tárgyalást Kurovszky Ferenc vezeti.

Tárgyalás alatt van id. Nagy Lajos nagyváradai lakos egyházi adó felebbezési ügye.

Szabályszerű tárgyalás után a bíróság zárt ülésen meghozta és az elnök nyílt ülésen kihirdette a következő

Í T É L E T E T :

Az em. bíróság a presbitérium felebbezéssel megtámadott határozatát helyben hagyja, mert a kivetés törvényes alapon történt s a mérsékléssel méltányolva lett a magas kor, mert a felebbező fél munkaképtelensége nem indokolja azt, hogy 1918. évi adója még tovább 12 koronára szállíttassék le és mert a kivetett 24 korona folyamodó adózóképeségével arányban áll.

Ez ellen az ítélet ellen további felebbezésnek az „E. T.” III. tc. 19. §-a értelmében helye nincsen.

Surányi Lajos,

lelkészi elnök.

Kurovszky Ferenc,

világi elnök.

Dr Morvay Zsigmond,

jegyző.

168. (15—1918. kb. szám.

Jelen vannak a bíróság részéről Surányi Lajos legidősebb lelkészi tanácsbíró és Kurovszky Ferenc egyházmegyei gondnok elnöklete mellett Major Gyula, Kiss Antal, Konrád Géza lelkészi és K. Nagy Sándor, Tatár Zoltán, dr Thury László világi tanácsbírák. A felek ré-

széről Debreczy Imre a nagyvárad ref. egyház képviselőjében, özv. Somogyi Lajosné felebbező és dr Morvay Zsigmond h. em. ügyész. Előadó Kiss Antal, jegyző dr Morvay Zsigmond.

A tárgyalást Kurovszky Ferenc vezeti.

Tárgyalás alatt van özv. Somogyi Lajosné nagyvárad lakos egyházi adó felebbezési ügye.

Szabályszerű tárgyalás után a bíróság zárt ülésben meghozta és az elnök nyílt ülésen kihirdette a következő

Í T É L E T T:

Az em. bíróság a presbitériumnak felebbezéssel megtámadott határozatát részben és akként változtatja meg, hogy figyelembe véve felebbező fél vagyoni viszonyait és az adó alapul szolgáló ház tulajdoni arányát az egyházi adót az 1918. évre 11 kor. 48 fillérre lemérsékli, e részbeni változtatással egyébként a presbitérium határozatát indokainál fogva helybe hagyja.

Ez ellen az ítélet ellen az „E. T.” III. tc. 19. §-a értelmében további felebbezésnek helye nincsen.

Surányi Lajos,
lelkészi elnök.

Kurovszky Ferenc,
világi elnök.

Dr Morvay Zsigmond,
jegyző.

169. (16 – 1918. kb.) szám.

Jelen vannak a bíróság részéről Surányi Lajos legidősebb lelkészi tanácsbíró és Kurovszky Ferenc egyházmegyei gondnok elnökle mellett Major Gyula, Kiss Antal, Konrád Géza lelkészi és K. Nagy Sándor, Tatár Zoltán, dr Thury László világi tanácsbírók. A felek részéről Debreczy Imre a nagyvárad ref. egyház képviselőjében és dr Morvay Zsigmond h. em. ügyész. Előadó Kiss Antal, jegyző dr Morvay Zsigmond.

A tárgyalást Kurovszky Ferenc vezeti.

Tárgyalás alatt van özv. Bondár Gergelyné nagyvárad lakos egyházi adó felebbezési ügye.

Szabályszerű tárgyalás után a bíróság zárt ülésben meghozta és az elnök nyílt ülésen kihirdette a következő

Í T É L E T E T :

Az em. bíróság a presbitérium határozatát megváltoztatja s a kivetett egyházi adót a felhozott indokok alapján 6 koronára leszállítja

Ez ellen az ítélet ellen az „E. T.” III. tc. 19 §-a értelmében további felebbezésnek helye nincsen.

Surányi Lajos,
lelkészi elnök.

Kurovszky Ferenc,
világi elnök.

Dr Morvay Zsigmond,
jegyző.

170. (17—1918. kb) szám.

Jelen voltak a bíróság részéről Surányi Lajos legidősebb lelkészi tanácsbíró és Kurovszky Ferenc egyházmegyei gondnok elnöksége mellett Major Gyula, Kiss Antal, Konrád Géza lelkészi és K. Nagy Sándor, Tatár Zoltán, dr Thury László világi tanácsbírák. A felek részéről Debreczy Imre a nagyvárad ref. egyház képviselőjében, Debreczeni Lajos felebbező és dr Morvay Zsigmond h. em. ügyész. Előadó Kiss Antal, jegyző dr Morvay Zsigmond.

A tárgyalást Kurovszky Ferenc vezeti.

Tárgyalás alatt van Debreczeni Lajos nagyvárad lakos egyházi adó felebbezési ügye.

Szabályszerű tárgyalás után a bíróság zárt ülésben meghozta és az elnök nyílt ülésen kihirdette a következő

Í T É L E T E T :

Az em. bíróság a presbitérium határozatát indokai alapján és azért is helyben hagyja, mert felebbező fél vagyoni viszonyai a kivetett és arányos 37 kor. 26 fillér egyházi adónak 20 koronára mérséklését nem indokolják.

Ez ellen az ítélet ellen az „E. T.”
III. tc. 19. §-a értelmében további feleb-
bezésnek helye nincsen.

Surányi Lajos,
lelkészi elnök.

Kurovszky Ferenc,
világi elnök.

Dr Morvay Zsigmond,
jegyző.

171. (17—1918. kb.) szám.

Jelen vannak a bíróság részéről Surányi Lajos leg-
idősebb lelkészi tanácsbíró és Kurovszky Ferenc egyház-
megyei gondnok elnöksége mellett Major Gyula, Kiss
Antal, Konrád Géza lelkészi és K. Nagy Sándor, Tatár
Zoltán, dr Thury László világi tanácsbírák. A felek ré-
széről Debreczy Imre a nagyváradai ref. egyház képvi-
seletében, Horváth Elemér felebbező és dr Morvay
Zsigmond h. em. ügyész, Előadó Kiss Antal, jegyző
dr Morvay Zsigmond.

A tárgyalást Kurovszky Ferenc vezeti.

Tárgyalás alatt van Horváth Elemér nagyváradai
lakos egyházi adó felebbezési ügye.

Szabályszerű tárgyalás után a bíróság zárt ülésben
meghozta és az elnök nyílt ülésen kihirdette a következő

Í T É L E T E T :

Az em. bíróság a presbitérium hatá-
rozatát megváltoztatja és a felebbező fél
egyházi adóját katonai szolgálatára tekin-
tettel s figyelembe véve azt is, hogy házáat
17.000 korona adósság terheli és hogy a
ház jövedelmét a Komádii Takarékpénztár
letiltotta, 5 koronára mérsékli.

Ez ellen az ítélet ellen az „E. T.”
III. tc. 19. §-a értelmében további fe-
lebbezésnek helye nincsen.

Surányi Lajos,
lelkészi elnök.

Kurovszky Ferenc,
világi elnök.

Dr Morvay Zsigmond,
jegyző.

172. (19—1918. kb.) szám.

Jelen vannak a bíróság részéről Surányi Lajos legidősebb lelkészi tanácsbíró és Kurovszky Ferenc egyházmegyei gondnok elnöksége mellett Major Gyula, Kiss Antal, Konrád Géza lelkészi és K. Nagy Sándor, Tatár Zoltán, dr Thury László világi tanácsbírák. A felek részéről Debreczy Imre a nagyvárad ref. egyház képviselőjében és dr Morvay Zsigmond h. em. ügyész. Előadó Kiss Antal, jegyző dr Morvay Zsigmond.

A tárgyalást Kurovszky Ferenc vezeti.

Tárgyalás alatt van Mészáros Elekné egyházi adó felebbezési ügye.

Szabályszerű tárgyalás után a bíróság zárt ülésben meghozta és az elnök nyílt ülésen kihirdette a következő

Í T É L E T T :

Az em. bíróság a presbitérium határozatát indokai alapján helyben hagyja.

Ez ellen az ítélet ellen az „E. T.” III. tc. 19. §-a értelmében további felebbezésnek helye nincsen.

Surányi Lajos,

lelkészi elnök.

Kurovszky Ferenc,

világi elnök.

Dr. Morvay Zsigmond,

jegyző.

173. (20 – 1918. kb.) szám.

Jelen vannak a bíróság részéről Surányi Lajos legidősebb lelkészi tanácsbíró és Kurovszky Ferenc egyházmegyei gondnok elnöksége mellett Major Gyula, Kiss Antal, Konrád Géza lelkészi és K. Nagy Sándor, Tatár Zoltán dr Thury László világi tanácsbírák. A felek részéről Debreczy Imre a nagyvárad ref. egyház képviselőjében és dr Morvay Zsigmond h. em. ügyész. Előadó Kiss Antal, jegyző dr Morvay Zsigmond.

A tárgyalást Kurovszky Ferenc vezeti.

Tárgyalás alatt van Pikó János egyházi adó felebbezési ügye.

Szabályszerű tárgyalás után a bíróság zárt ülésben meghozta és az elnök nyílt ülésen kihirdette a következő

ITÉLETÉT:

Az em. bíróság a presbitérium határozatát indokai alapján helyben hagyja.

Ezen ítélet ellen az „E. T.” III. tc. 19. §-a értelmében további felebbezésnek helye nincs.

Surányi Lajos,

lelkészi elnök.

Kurovszky Ferenc,

világi elnök.

Dr. Morvay Zsigmond,

jegyző.

Kimutatás

a bihari református egyházmegyében az 1917. évben segélyezett özvegyek és árvákról, valamint az 1917. évben kifizetett nyudydíjakról.

a) özvegyek és árvák:		előirányzat	kifizetés
Özv. Bögös Lajosné	---	840.—	840.—
" Biró Jánosné	---	840.—	840.—
" Makai Károlyné	---	840.—	840.—
" Nánássy Imréné	---	840.—	840.—
" Erzsébet	---	168.—	168.—
Özv. Csillag Lajosné	---	840.—	840.—
" Szathmári Lászlóné	---	840.—	840.—
" Falusy Károlyné	---	840.—	840.—
" Nyikos Sándorné	---	840.—	840.—
" Leel-Ósy Istvánné	---	840.—	840.—
" Dániel	---	168.—	168.—
Özv. Papp Lászlóné	---	—	560.—
" Tibor	---	—	112.—
Özv. Dávid Gyuláné	---	—	630.—
Összesen: Korona		7896.—	9198.—

b) nyugdíjasok:			
Bugyi Mihály	---	2352.—	2352.—
Bugyi Sándor	---	2288.—	3288.—
Szemes László	---	2400.—	2400.—
Zsigmond Ferenc	---	2604.—	1953.—
Bácsy Gyula	---	1432.—	1432.—
Vadon Miklós	---	2080.—	2980.—
Dávid Gyula	---	2140.—	535.—
Összesen: Korona		19196.—	14940.—

Budapest, 1918. április hó 23.

P. H.

Dr Benedek Zsolt,
könv. tanácsos, biz. előadó.

Szabályrendelet

az egyházmegyei számvevőszék eljárásáról és az egyház-
községi számadások összeállítási módjáról.

1. §. Az egyházmegyei számvevőszék 5 tagból áll u. m. az elnökből és 4 számvevőből, akiket az egyházmegye közgyűlése mindenkor 10 évi időtartamra választ és díjazásukról, a 8. §-ban említett eseteket kivéve, az egyházmegyei közigazgatási pénztár terhére gondoskodik.

2. §. A számvevőszék feladata az egyházközségi, általában az egyházmegye fenhatósága alá tartozó pénztárak számvitelére és kezelésére való felügyelet, felettök az ellenőrzés gyakorlása és számadásaik megvizsgálása, nem érintvén ez által az esperesnek az E. T. I. tc. 165. §. d] pontjában és 167. §-ában gyökerező jogai és kötelességei.

3. §. A számvevőszék az egyházmegye kezelése alatt, álló pénztárak és alapok számadásait első fokon vizsgálja; az egyházközségek gondnokainak, pénztárosainak s az egyházi testületek, egyházmegyei lelkeszi és tanítói egyesület pénztárosainak számadásait azonban már másodfokon látja el felülvizsgálattal.

4. §. Ugy az első, mint a másodfokon vizsgálandó számadás március 1-ig az espereshez terjesztendő be, aki azt további eljárás végett a számvevőszék elnökének adja ki.

5. A számvevőszék tagjai az elnök által hozzájuk utalt számadást azonnal kötelesek vizsgálat alá venni s azt a vizsgálat eredményéhez képest jóváhagyó záradékkal vagy kifogásaik jelzésével ellátva az elnökhöz beküldeni. Ha valamely számadás elbírálnak nem volna; az esperes, illetőleg egyházmegye útján a helyszíni vizsgálatot a számvevőszék részéről kérelmezik.

6. §. Az elnök a beérkezett számadásokról jelentést készít, azt együttes ülésben a számvevőszék tárgyalja s a megvizsgált illetve felülvizsgált számadásokat felmentő vagy marasztaló záradékkal ellátja és a jelentést a számvevőszék

valamennyi tagja által aláírt jegyzőkönyv kapcsán legkésőbb az egyházmegye őszi közgyűléséhez felterjeszti.

7. §. A számvevőszék elnöke az egyházközségek évi merlegéről, pénzmaradványáról s a tőkék, alapok és alapítványok vagyonáról kimutatást vezet, hogy a következő évi számadás pontosan ellenőrizhető legyen.

8. §. Ha a számadás csak a helyszínen vizsgálható meg, a felmerült költségek az érdekelt egyházközséget, vagy azt a számadót terhelik. akinek hibájából a kiszállás szükségessé vált.

9. §. Az egyházközségi számadások egyöntetű összeállítása, okmányolása s ekként a számadások könnyebben való áttekinthetősége és ellenőrizhetősége céljából egyházmegyei közgyűlésünk a számadásokat összeállító gondnoktól, illetve lelkészekről az alábbi irányelvek szoros megtartását kívánja:

a) Külön külön s minden tételében okmányolt számadás készítendő az egyházközségek ugynevezett közszükségleti, vagy házi-pénztáráról, takarékmagtáráról, tőkepénzeiről, alapjairól és alapítványairól s a számadásokhoz kizárólag az egyházmegyei közgyűlés által elfogadott számadási ívek használhatók, amelyekben az „előírás” rovat is pontosan kitöltendő.

b) Mindenik számadás az egész éven át pontosan vezetett s minden egyes bevételt és kiadást feltüntető pénztári [bevételi és kiadási] napló alapján állítandó össze, s természetesen a pénztári napló és a számadási ív végösszegeinek egyezniök kell.

c) A közszükségleti pénztárnál a bevételt és kiadást igazoló okmányok a pénztári napló folyószámainak sorrendjében szedendők össze. Egy nyugtatványon, illetve ellennyugtatványon csak egyfajta kiadás, illetve bevétel igazolandó. Lelkeszi és tanítói fizetéseknél is tehát külön nyugtázandó a készpénz és külön-külön a természetbeni javadalmak [buza, árpa, tűzifa stb.] helyett egyezség szerint járó összeg, s nem foglalható össze, mint „lelkeszi fizetés”, vagy „tanítói fizetés” már a díjlevelekre való tekintettel sem, amelyek a természetbeni javadalmakat szintén külön-külön tüntetendőek fel. Minden okmány hátlapjára irandó a pénztári napló sorszáma és az az összeg is amelyet az okmány igazol.

d) A lelkeszi kongrua, korpótlék, tanítói fizetés, kiegészítési államsegély stb.; általában azok az összegek, amelyek az egyházközség pénztárába nem folynak be s amelyeket a pénztáros nem kezel, nem veendők fel a pénztári naplóba és a számadásba, kivéve a belhivatalnoki földek vagyonszámlái hasznosítási értékét, amely a bevételbe és kiadásba is felveendő.

e) Az adójövedelemnél rendes és rendkívüli, folyó évi és hátralékos adó a számadási iv tételeinek megfelelően külön-külön számolandó el s a jövedelem igazolásául, az adóbeszedési napló csatolandó.

f) Az adójövedelem az adóbeszedési naplóból a havi részlet szerint mutatkozó összegekben vezetendő át a pénztári naplóban. Tőkék, alapok és alapítványok évi kamatjövedelme a közszükségleti pénztárnál, úgy a bevételben, mint a kiadásban elszámolandó. Az egyik pénztárból a másik pénztárba átutalt összegek a pénztári naplóba pontosan átvezetendők.

g) A számadások a pénztári naplóval, adóbeszedési naplóval, a bevételeket és kiadásokat igazoló okmányokkal, a vonatkozó presbyteriumi határozattal, a megerősített költségvetéssel és a jóváhagyott múlt évi számadások ival együtt terjesztendők fel irattaljegyzék kíséretében, az esperesi hivatalhoz.

h) Egyebekre nézve az Egyházi Törvények vonatkozó szakaszai az irányadók.

Ez a szabályrendelet felsőbb hatósági jóváhagyása után lép életbe.

Ezen szabályrendelet-tervezet a bihari ref. egyházmegyei számvevőnek 1918. évi április 11. napján kelt 2—1918. számú határozata alapján elfogadás és megerősítés céljából a felsőbb egyházi hatósághoz felterjesztetik.

Nagyvárad, 1918 április 1.

Konrád Géza,
számszéki elnök.

Megerősített a tiszántúli református egyházkerület 1918. évi június hónap 5. és következő napján tartott közgyűlésének 452 sz. végzésével.

Kiadta:

Kiss Ferenc,
egyházkerületi főjegyző.

P. H.

Betűsoros név- és tárgymutató

a bihari református egyházmegye 1918. évi szeptember hó 20-án Nagyváradon tartott közgyűlésének jegyzőkönyvéhez.

	Szám
Á rtánd számadása	121 1
„ tanítói díjlevelek	136 a
B án István	123
Barabási Ferenc sl. távozása	100 5
Baross Gáborné alapítvány kamatának kiadása	151
Bás Anna szabadságolása	100 5
Bekocs Máriának furtai tanítónővé választása	137
Berettyószentmárton kérelme haszonbéri szerződésének jóváhagyása iránt	147
Berettyószentmártoni presbyterek kötelességeiket teljesítsék	99 n
Berettyószentmárton világi képv. nem küldött	93
Bihar számadása	121 1
„ ifj. Szilágyi András és neje alapító levele	140
Biharkeresztes néh. Halász Kálmán alapítv. elfogad.	144
„ tanítói díjlevelek	136 b
Biharpüspöki kimutatását készítse el	99 h
Bojti presbyterek kötelességeiket teljesítsék	99 n
Bondár Gergelyné özv. egyh. adó fellebb. ügye	169
Borsi lelkészlak számadása	122
„ presbyterek kötelességeiket teljesítsék	99 n
„ számadása	121 2
C irkó pusztai növendékek vallásoktatása	99 o, 102
Cseplák Róza működésének ellenőrzése	99 m
Csernák Béla em. tanácsbíróvá választása, eskütétele	103, 112, 113
Csökmő ingatlan telekkönyvezése	99 k
„ presbyterek kötelességeiket teljesítsék	99 n
„ számadása	121 1
„ tanítói díjlevelek	136 c
D ebreczy Imre	158-178
Debreczy Lajos egyh. adó felebb. ügye	170

	Szám
Emi közig. pénztár költségelőirányzata	123
„ napidíjak stb. korszerű megállapítása	123
„ számvevőszék jelentése	121
„ „ „ szabályrendelete	98
„ tanári és tanítóképv. választ. szavazás elrend.	100 8
„ tanítói gyámolda pánztár hadikölcsön jegyz.	126
„ „ gyámpénztár költségelőirányzata	124
Erdei Róza h. tanítónő alkalmazása	100 4
Erőss Károly felebb a váncsodi presb. hat. ellen	150
Esperes időszaki jelentése	100
Esperesi jelentés az em. 1917. évi valláserkölcsei állapotáról	99
Élesd adásvétel ügye	137
„ adóhátrányait rendezze	99 l
„ Reform. 400 éves emlékalap alapító levele	141
„ számadása	121 1
Fekete Józsefné özv. egyh. adó felebb. ügye	158
Forró Zsófia tanítónő távozása	100 5
Fugyi lelkészlakjavítási ügye	100 2
„ Ref. Segélyegyleti kérvénye	152
„ vallásos néplap rendelése	99 g
Fugyivásárhely kérelme harangtőkéje felh. iránt	148
„ Ref. Segélyegyleti kérvénye	155
„ rendkiv. egyh. adó ügye	130
Gyűlés megnyitása	90
Házassági eskü eltörlése	128
Hegyközcsetár tanítói díjlevele	136 d
Hegyközkovácsi képviselőt nem küldött	93
„ kimutatását készítse el	99 h
„ számadása	121 3
Hegyközpályi adóhátrányát rendezze	99 l
„ alapítólevelei	142
„ ingatlan telekkönyvezése	99 k, 135
„ számadása	121 1
„ tanítói díjlevele	136 e
Hegyközszáldobágy haszonbérkövetelése	99 j
„ „ Ref. Segélyegyleti kérvénye	154
„ „ rendkívüli egyh. adója	131
„ „ számadása	121 1
„ „ tanítói díjlevele	136 f

	Szám
Hegyközüj lak szavazás nem adása ---	100 3
Hitoktatók óradijának megállapítása, felemelése	96
Horváth Elemér egyh. adó felelőbbezése ---	171
Hőgye Sándornak hkujlaki tanítóvá választása	108
„ „ eskütétele ---	111
Jákóhodos haszonbérkövetelése ---	99
„ számadása ---	121 3
„ vallásos néplap rendelése ---	99 g
Jónás Erzsébet tan. fiz. fok. ---	100 7
Kántori illetmények kiszolgáltatása ---	100 6
Képviselők gyűlésen jelenjenek meg ---	100 1
Kerületi képviselők ---	113
„ missziói segély utalványozása ---	114
„ „ felosztása ---	115
Keztyüs János ifj. egyh. adó felelőbbezése ---	159
Kiss Antal --- 112, 113, 158—	173
Kismarja hiányzó jkönyvek ---	99 i
„ számadása ---	121 i
Kisszántó adóhátrányait rendezze ---	99
„ lelkész bibliamagyarázatot tartson ---	99 b
„ számadása ---	121 4
Konrád Géza --- 123, 125, 158—	173
Köröskisjenő ingatlan telekkönyvezése ---	99 k
„ „ lelkész bibliamagyarázatot tartson ---	99 b
Kövesegyházai hivek lelkigondozása ---	119
Kulcsár Endre távolmaradása ---	92
Sándor egyh. adó fellelőbbezése ---	160
Kurovsky Ferenc --- 158—	173
Lelkészek képzése, javalmazása ---	99 c
„ vasárnap délután istentisztelettartása ---	99 a
Lévay Máriának örvéndi tanítónővé választása	110
„ „ eskütétele ---	111
„ Mihály --- 112, 113	
Lőrincz András egyh. adó felelőbbezése ---	164
Lukács Ödön ---	113
Major Gyula --- 158—	173
„ Károly egyh. adó felelőbbezése ---	165
Megbizó levelek bemutatása ---	91
Mezőtelegd képviselőt nem küldött ---	93
Mészáros Elekné egyh. adó felelőbbezése ---	172

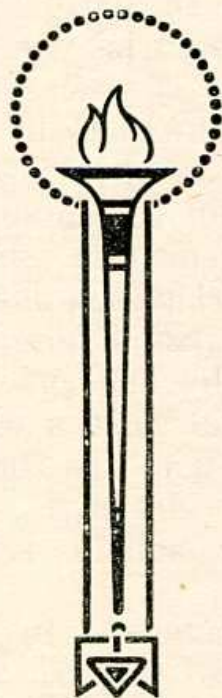
	Szám
Missziói lelkészek jelentése	120
Mokri János egyh. adó felebbezése	166
Molnár Sándor sl. távozása	100 5
Morvay Zsigmond dr	158—173
Nagy Béla nváradi vallástan. sl. megerősítése	109
K. Nagy Sándor	113. 158—173
Nagy Lajos id. egyh. adó felebbezése	167
Nagy Mihálynak borsi kántortanítóvá választása	105
„ „ tanítói fiz. fok.	100 7
Nagykakucs képviselőt nem küldött	
„ számadása	131 1
„ vallásos néplap rndelése	99 g
Nagykereki tanítói díjlevelek	136
Nagyszántó adóhátrányát rendezze	99 l
„ ingatlan telekkönyvezése	99 k
„ képviselőt nem küldött	93
„ számadása	121 5
Nagyvárad ingatlan eladása	138, 139
„ ref. tan. képző int. ig. tan. megválaszt.	129
Nem ref. elemi népisk. járó növ. vall. okt.	102
„ „ középiskolába „ „ „ „	101
Nyüved képviselőt nem küldött	93
„ számadása	121 1
Orgován József tan. fiz. fok.	100 7
Orsz. lelk. nyugdíj-intézet emi bizottsága	112
Pallás Károlynak borsi tanítóvá választása	106
„ „ eskütétele	112
Paptamási kérelme dologi tandíj szedése iránt	145
Pelbárthida hiányzó jegyzőkönyvek	99 i
„ presbyterek kötelességeiket teljesítsék	99 n
Péter Anna és Irma h. tanítókul alkalmazása	100 4
Pikó János egyh. adó felebbezése	173
Pusztajlak ingatlan telekkönyvezése	99 k
„ Ref. Segélyegyleti kérvénye	155
Reformációi 400 éves emlékalap alapítv. össze- gének kölcsönvétele	125
Ref. Sajtó Egyesület kérelme, támogatása, a Bi- hari Ref. Egyhmegye alapító tagsága	95, 127
Rév missziói lelkész jelentése	117
„ számadása	121 1

	Szám
Rév világi képv. nem küldött	93
Sarkadi Nagy Ferencnek bihari kántortanítóvá választása	104
Segélyezett özvegyek és árvák 1917-ben	94
Siter alapítólevelei	143
„ ingatlan telekkönyvezése	99 k
„ lelkész Kövesegyh. vonatk. jel	119
„ számadása	121 1
Somogyi Lajosné özv. egyh. adó felebbezése	168
Steinhacker Valéria nváradi vall tan.-nő megerős.	109
„ „ „ „ „ eskütétele	111
Sulyok Ilona „ „ „ megerős.	109
„ „ „ „ „ eskütétele	111
„ István 90, 99, 100, 112,	129
„ Róza tan. fiz. fok.	100 7
Surányi Lajos	158—173
Szabó Juliánna tan. fiz. fok	100 7
„ Miklós egyh. adó felebbezése	161
„ Róza váradpósai tanítónő eskütétele	111
„ „ „ fiz. fok.	100 7
Szarka László sl. távozása	100 5
Szavazatbontó bizottság jelentése	103
Szegedy Lajos dr	112, 113, 123
Szegényügy felkarolása	99 e
Szigeti Elek	129
„ Margit bkeresztesi tanítónő eskütétele	111
Szilágyi András ifj. és neje alapítólevél	140
„ „ távozása	100 3
Szórványok lelkigondozása	116, 120
Takács Antal tan fiz. fok.	100 7
„ „ távozása	100 5
Tanítói díjlevelek kiállítása, beterjesztése	97
Tarnóczy Lajos	128
Tatár Zoltán	112, 113, 123, 158—173
Telegdy Ida tan. fiz. fok.	100 7
Thury Kálmán dr.	129
„ László dr	111, 113, 158—173
Told képviselőt nem küldött	93
„ presbyterek kötelességeiket teljesítsék	99 ■
„ rendkívüli egyh. adója	132

	Szám
Told számadása --- --- ---	121 6
W áncsod ingatlan telekkönyvezése ---	99 k
„ presbyterek kötelességeiket teljesítsék	99 n
„ rendkívüli egyh. adója --- ---	133
„ számadása --- --- ---	121 1
Váradless misszió lelkész jelentése ---	118
Váradpósa kérelme dologi tandíj szedése iránt	146
„ Ref. Segélyegyleti kérvénye ---	156
„ tanítói díjlevél --- --- ---	136 g
Varga Ákosné özv. egyh. adó felebbezése ---	162
„ István „ „ „ ---	163
Z sáka ingatlan telekkönyvezése ---	99 k
„ kérelme 2484/25 K tőkéje felhaszn. iránt	149
„ rendkívüli egyh. adója --- ---	134
„ számadása --- --- ---	121 1
„ tanítói díjlevelek --- --- ---	136 h

ESPERESI JELENTÉS

A BIHARI REFORMÁTUS EGYHÁZMEGYE
1917. ÉVI VALLÁSERKÖLCSI ÉS ANYAGI
===== ÁLLAPOTÁRÓL. =====

Nagyvárad
Nyomatott Béres Károly könyvnyomdájában
1918.

Nagytszeteletű s tekintetes egyházmegyei közgyűlés!

Ha egyházmegyénk anyagi és szellemi életéről az 1917-ik évi mérleget felállítjuk, őszintén be kell ismer-nünk, hogy a hanyatlás sok tekintetben kétségtelen. Ne csodálkozzunk rajta; a természet örök törvényei nemcsak a fizikai, de az erkölcsi világban is azonosok. A mint a hulló esőcseppek az idő folyamán még a legkeményebb sziklán is mélyedést ásnak, ennek az immár ötödik esztendőbe fordult világégésnek rettenetes eseményei mennyivel inkább nyomot hagynak az emberi lelkekben, intézményeink életében, még ha ez a Krisztus anyaszent-egyháza nevén ismeretes is.

A tragikus, véres világháború anyagi jólétet, sok-sok milliót adhatott egyeseknek, de az eszményi és erkölcsi javakban lassanként koldusszegénnyé teszi a lelkeket. Mert lehetetlen nem látni és nem érezni, hogy legféltettebb kincseink indultak pusztulásnak; azok, amelyekért vagyont és életet annyiszor áldoztunk. Az árnyak elébe ne vetítsük oda azt az egyetlenegy, kétségbe nem vonható fényes lepelt, hogy a szivekben a múlthoz képest hatványozottabban nyilatkozik meg minden nemes ügyért az áldozatkészség s az egyházak perselyeibe s a jótékony-ság oltárait a régi fillérek helyett ma sokszoros koronák hullanak.

„Az én országom nem e világból való“, mondotta Jézus. Az anyagi javak azt az összeomlással fenyegető világot, melyben a lelkek szenvednek és vérzenek, újjá és szebbé nem teremthetik soha. Új ég és új föld csak a lelki gazdagságból várható. De ha a lélek a magasabb ideálok, az ethikai értékek iránt való fogékonyságát elveszítette, nagyon sötét lesz az a perspectiva, melyet a jövőről magunknak megrajzolhatunk. Azért kötelességemnek ismerem, hogy akkor, midőn az egyházlátogatásnak

beszédes jegyzőkönyvei előttem fekszenek s a közvetlen tapasztalati tények is felmerülnek lelkemben, jelentésem keretében ne csak azt állítsam homloktérbe, ami a sztereotip feleletekből megnyugtatónak, sőt elismerésre méltónak is látszik, hanem kiemeljem azokat a tüneteket is, amelyek előttem aggodást keltők és egyházmegyénk bölcs körültekintésével orvoslásra szorulnak.

I. Az egyházközségek belélete.

1. Vasárnap és ünnepnapokon az isteni tiszteleteket mindenütt megtartják, délelőtt egyházi beszédet, délután a kanonikus órákon szintén egyházi beszédet, egyébkor pedig 16 gyülekezetben kátémagyarázatot, 19-ben váltakozva, káté-bibliamagyarázatot, imádságot, — 1-ben csak bibliamagyarázatot és 4-ben könyörgést tartanak a lelkesek; Váncsodon nagy ritkán, Váradlesen egyáltalában nincsen isteni tisztelet, amit az utóbbi helyen a népesség csekély száma megérthetővé tesz.

Távol áll tőlem lelkészársaim szabadságának érintése, de meggyőződésem, hogy a templomi szószéken gyülekezeteink tagjainak öntudatos református hitre való nevelésének és ebben megtartásának egyik eszköze a kátémagyarázat tartása. Némelyek talán avas, konzervatívnak mondhatják ezt a felfogást, sőt egyenesen érthetetlennek főleg olyan egyházközségekben, amelyekben más vallásu polgártársak nincsenek, de ezzel szemben nem hunyhatok szemet azon tapasztalati tény előtt, hogy a prozelytaszerzés veszélyéről a vallásbeli egyöntetűség meg nem óv, mert a hódításra vágyó szektáknak itt és ott váratlanul egész raja jelen meg, mint pld. legközelebb Nagykakucson is, hogy prédául ejtse a hitőkben nem elég erős lelkeket.

A hétköznapi bibliamagyarázat a kisszántói és köröskisjenői egyházközség kivételével mindenütt megvolt. Egész éven át bibliaolvasás és rövid tartalmu magyarázat alakjában Ártádon, Hegyközpályiban, Kismarján, Nagyváradon és Csökmön; ezenkívül az adventi hetekben egyszer 23, — adventben és böjtben hetenként egy-

szer 3, — csak bűnbánati héten 2, — adventtől tavaszig hetenként kétszer 7 egyházközségben.

A hétköznapi délelőtti isteni tiszteletet vagy naponként rendszeresen, vagy a hétnek valamely napjain 37 egyházközségben tartják meg, 5-ben pedig egyáltalában nem tartanak. Bűnbánó hetek délutánján 8 gyülekezet nyitotta meg a templom ajtaját a hivek előtt.

Ifjusági és gyermek isteni tiszteletet hosszabb-rövidebb időközben Elesden, Fugyivásárhelyen, Köröskisjenőben, Nagykerekiben, Nagyváradon, Siteren és Szalárdon tartottak. Az iskolás növendékek nagyobb osztályait Fugyi kivételével az isteni tiszteletekre mindenütt elvezették.

2. A szabályszerű életkorban levő növendékeket 29 gyülekezetben a lelkészek, 9-ben a lelkészek ellenőrzése mellett a tanítók és 4-ben a tanítók készítették elő a konformálásra. A konformációt ünnepélyes szertartással áldozócsüdtörtökön végézik 40 és pünköst előtti vasárnapon Fugyivásárhelyen és Nagyváradon. A konformált növendékeket emléklapokkal látják el mindenütt, több helyen azonban szokásban van a gyermekeknek még biblia és más építő vallásos füzetek ajándékozása is. Ha valamely gyermek konformációi oktatásban a szokásos korban nem részesülhetett, a lelkészek gondoskodnak, hogy azok külön előkészítés mellett az urasztalhoz járulhassanak.

3. A közönségesen ugynevezett sátoros ünnepeken hiveink nagy számmal látogatják a templomot, közvasárnapok délelőttjén azonban már gyülekezeteink nagyobb részében nemcsak a férfiak kontingense, hanem még a nők jelentékeny része is távol marad, a délelőtti isteni tisztelet pedig jóformán csekély számú hivek buzgósága mellett folyik le. Ez elszomorító tény köteles nyíltsággal föl is tárják a b.-szt.-mártoni, bihari, bojti, csökmői, fugyivásárhelyi, furtai, hegyközujlaki, kismarjai, küsszántói, nagykerekii, nagyvárad, siteri, toldi és váncsodi egyházközségek. A hétköznapi délelőtti isteni tiszteletek látogatása a gyülekezetek lélekszámához képest alig figyelembe vehető számban történik.

E jelenség mellett nem lehet és nem szabad azzal

a kényelmes indokolással könnyedén elmenni, hogy azok a világháború hosszas nyomorúságában kereshető, amely immár a legteljesebb mértékben deprimálja a lelkeket. Annyit talán megengedhetünk, hogy a férfiak sorai megritkultak a háború miatt és a nőknek is bizonyos percentjét távol tartja a létért folytatott nehéz és súlyos küzdelem, a tömeghiányt azonban nem igazolja s teszi elfogadhatóvá még ez a véres világégés sem. Azt gondolom, hogy az isteni tiszteleték látogatásánál jelentkező közönyösségnek egészen más okai vannak és a helyes diagnózis alig lehet más, mint annak őszinte beismerése, hogy az egyház és hivek közötti kapocs napról-napra lazul, mert az egyház, ha az ige hirdetésével az evangélium szolgálatában áll ugyan ma is, de hovatovább egyoldalú intézménnyé alakul át, mely a mindennapi életet, a kebelében álló hivek sok fontos érdekeit elveszíti szeme előtt. Ha tehát az egyháznak, mint gondviselés-szerű intézménynek szükséges voltát érzékeltetni s az iránt a benső érdeklődést, meleg szeretetet és a hozzávaló ragaszkodást lángolóan, áldozatra készen visszahódítani és megtartani akarjuk: akkor sok mindennek meg kell változni. A lelkészt mindenekelőtt vissza kell adni önmagának és gyülekezetének, lelkésznevelésünk bensőségebbé és gyakorlatiasabbá teendő, a tudományos színvonal fokozandó, a lelkeszi kar existenciája biztosabb alapra fektetendő. Az idő méhe erősen viselő, egy új világ kialakulásának küszöbén állunk, amelynek eszméi, főtörekvései kérlelhetetlenül elsodorják és összetörik azokat, akik idejében teljes fegyverrel elő nem készülnek. Tudom, hogy a felvetett gondolatok nem újak, ellenkezőleg közismertek mindnyájunk előtt. Napi sajtónk különböző vonatkozásban foglalkozik is velők. Hivatalos szerveink azonban mindeddig mozdulatlanok. Pedig nem lehet eléggé hangsúlyozni: videant consules.

4. Az úri szent vacsorát, bűnbánati előkészülettel, minden gyülekezetben évenként hatszor szolgáltatják ki. Általánosságban szólva s egyes kivételes jelenségtől eltekintve, az urvacsorával élő hivek száma évenként következetes hanyatlást mutat. Az 1917. év folyamán az Ur-

vacsorához járultak egyházmegyénk területén a bőjtör 2644, husvétör 5758, pünköstör 6070, ujkenyérör 3136, ujbörör 2897, karácsonyör 5672, összesen: 26170-en. Ennek a bensőségtes, mély jelentőségü szer-tartásunknak mellözése nem pusztán az ujbör időben felszinre dobör higienikus veszélyek hánytorgatásából kö-vetkezik, hanem annak a kétségtes közönynek ered-ménye, amely az egész vonalon egyházunk és intézmé-nyei ellen megnyilatkozik. S a baj éppen az, hogy — tisz-telet a kevés kivételnek — az urvacsorával való élés elmellözésében magok a vezetők járnak példaként elől, akiknek magatartása természetes hatásként váltja ki egész tömegek tartózkodását. Valóban itt az ideje, hogy a gyü-lekezetek őrállói komolyan szivleljék meg a jézusi in-tést: „Ti vagytok e földnek savai, hogy ha a só megizetle-nül, mivel sózatik meg? — nem jó azután semmire, ha-nem hogy kivettessék és megtapodtassék mindenektől“.

A betegeknek nemcsak a rendes urvacsoraosztáskör, hanem kívánságokhoz képest egyébkör is kiszolgáltatók az urvacsorai jegyeket. Az elmúlt év folyamán 20 egy-házközségben csak akkor fordultak ilyen kéréssel a lel-készekhez, midőn az Urasztalát a gyülekezet részére is megterítették, 15-ben más napon is. Hét gyülekezetben betegek urvacsoráztatása nem fordult elő.

5. Sektáriusok 19 egyházközségben találhatók. Csök-mőn nazarénus 8 és baptista: 208 egyén Bihar, B.-Ke-resztes, Biarpüspöki, Bors, Élesd, F.-Vásárhely, Hk.-csatár, Hk.-kovácsi, Hk.-ujlak, Hodos, Kismarja, Kis-szántó, Köröskisjenő, Nagyvárad, Nyüved, Paptamási, Pusztaujlak, Siter egyházközségekben; megjegyezvén, hogy Csökmő, Fugyivásárhely a hegyről és Nagyvárad ezeket a tényleg ki nem lépett baptistákat számszerűleg kimu-tatni nem tudja. Felekezeten kívül állók Bihar, Fugyi-vásárhely Nagyvárad, Örvénd, Pósalaka, Pusztaujlak, Szalárd, és Zsáka egyházközségekben vannak mintegy 182, de Fugyivásárhely és Nagyvárad itt sem adhat számszerű adatokat. A vadházasságban élők száma 225, a gyülekezet lélekszámához képest feltűnően nagy Éles-den (15), Siteren (14), Váradlesen (5); Nagyvárad, Bi-harpüspöki, Mezőtelegd e részben sem közöl kimutatást.

6. Az állami anyakönyvek tanúsága szerint 465 házasságot kötöttek, amelyből 175 vegyes volt, 290 pedig tiszta pár, míg az egyházi anyakönyvek az V. címnél közölt adatoktól eltérőleg 134 tiszta és 68 vegyes házasságot tüntetnek föl. E jelentékeny eltérést csak valószínűsíti, de meg nem magyarázza, hogy a házasságok között több egyházi áldást mellőző nyilván nem tartható, viszont több is akadhat olyan, aki itt megkötött polgári házasságára nézve kérte az egyházi áldást, amint megtörtént nem egy egyházközségben, hogy olyan házasságot áldanak meg a lelkészek, amelyeket az állami anyakönyv ott nem jegyzett be. A vegyes házasságok közül meg egyezés jött létre 43 esetben és pedig javunkra 22 (Nagyvárad 12), kárunkra 21 (Nagyvárad 18) esetben. A vegyes házasság kötése körül a lelkészek kellő buzgóságot tanusítanak, az állami kihirdetést figyelemmel kísérik, a házasságra lépő feleket felvilágosítani igyekeznek. De a háború tartama alatt a házasságok megkötése szerfölött nagy számmal fölmentvény mellett történvén, legtöbb esetben nem előzhető meg minden komoly buzgósággal sem az egyházi érdekeinket sértő megegyezések létrejövetele.

7. Az egyházi szertartások mellőzése az egyházlátogató jegyzőkönyv szerint 22 esetben fordult elő. A keresztelést mellőzték Csökmön 4, Hk.-csatárban 1, Köröskisjenőben 2, Pusztajlakon 2 gyermeknél. Házasságkötésnél az egyházi áldást nem kérték Csökmön 4, Köröskisjenőben 3 esetben. Temetéseknel az egyházi szolgálatot nem vették igénybe Köröskisjenőben 3, Pusztajlakon 1 és Szalárdon 6 alkalommal. Az állami anyakönyvekben 1116 születést jegyeztek be, míg a megkeresztelték száma az egyházi anyakönyvekben 1108, az állami anyakönyvekben 1617 halott fordul elő, az egyházi anyakönyvek szerint pedig 1596 egyént temettek el. Itt is megismétlődik a már fentebb említett tapasztalat, hogy a népmozgalmi rovatban feltüntetett számok nem egyeznek az itt adott kimutatással.

8. Viszálkodó házasságok békéltetése 4 egyházközségben 7 párnál fordult elő.

9., 10. Hálás elismeréssel nyilatkozom hiveinknek buzgó áldozatkészségéről, amely egyházi és iskolai célra 36.451 K 29 fillért hozott össze, más jótékony szükségletekre pedig 5917 K 23 fillért adományozott. Magok az egyházközségek saját pénztárokból különböző cimeken, így: Ottó hadi árvaház 501 K 30 fill., a Hadigondozó Hivatal különféle céljaira 633 K 14 fill., Gusztáv A. egyesület 20 K 32 fill., Orsz. lelk. nyugdíjintézet 31 K 26 fill., Orsz. lelk. közalap 44 K 20 fill., Kálvinum 159 K 36 fill., Debreceni kolleg. 42 K 48 fill., Nagyvárad tanítónőképző 33 K, B.-ujfalui ref. polg. leányiskola 20 K, Nagyvárad prot. árvaház 136 K 10 fill., Bpesti prot. árvaház 2 K 40 fill., Prot. Irod. Társ. 15 K 32 fillér, Debreceni egyetem 45 K, M.-szigeti lyceum 20 K, M.-szigeti lyceumnak 20 K, Biharmegyei tanítók árvaházának 25 K 68 fill., Nagyvárad áldozatkészség szoborra 37 K, egyházköltségek és egyesek segélye 806 K 14 fillér, Vöröskereszt 15 K 32 fill., összesen 2697 kor. 30 fillür.

A nyomdai drága viszonyokra tekintettel ezuttal szintén mellőznöm kell az egyes adakozóknak névszerint való felsorolását, azt azonban kötelességnek tartom, hogy egyházmegyénk közgyűlése jegyzőkönyvében őszinte köszönetének kifejezést adni méltóztassék.

11. Egyházmegyénk gyülekezeteinek nagyobb részében a szegények ügye a politikai község kezelése alatt áll. Ez a körülmény azonban egyetlen egyházközségünket sem mentesíti az alól, hogy a felettes hatósági szabályrendeletet végre ne hajtsa. Annál inkább nem, mert ebben nemcsak a gyámolításra szoruló szegény, hanem a beteg hittestvérek körüli eljárás is bennfoglaltatik. Eltekintve attól, hogy itt eminenter olyan egyházi feladatról van szó, amely elől még az a legszegényebb gyülekezet sem térhet ki, amely saját anyagi erejéből a szegény ügy intensivebb kezelését ez idő szerint föl nem veheti: joggal elvárható, hogy az e pontban foglalt kérdést azzal a könnyed legyintéssel elintéztnek ne vegyük, hogy a szabályrendelet alkalmazásának szüksége fenn nem forog. A lelki gondozás egyik szép és hálás

tere nyilvánul itt meg a lelkészek és presbyterek előtt, a szabályrendelet komoly elbánásban részesítendő s elvárható, hogy jövőben egyetlen gyülekezetünk se legyen olyan, hol e szabályrendeletet egyszerűen fölöslegesnek tekintik. Abban a 9 egyházközségben, melyben a mindenkor jelentkező szegényeket időszakai vagy állandó segéllyel látják el, — 174 egyén részére 1699 K 60 fillér segélyt folyósítottak, 73 iskolás növendéknek pedig tankönyv és ruházati cikkek beszerzésére 1076 koronát fordítottak.

12. Felekezeti sérelemről voltaképpen jelentés nincsen. A kismarjai és paptamásii panasz, mely szerint az előbbi helyen 8, utóbbi helyen pedig 13 egyént anélkül vettek föl a baptista hitközségbe, hogy az illetők a vall. és közoktatásügyi miniszter 1907. évi január 19-én 1347. sz. alatt kiadott rendelete értelmében a budapesti baptista hitközség előjáróságánál személyesen jelentkezett volna, az 1895. XLIII. t.-c. 21. §-a szerint, amely így szól: „Az 1868. LIII. t.-c. 1—6., valamint 13—21. §-iban foglalt rendelkezések hatálya a törvényesen elismert vallásfelekezetekre is kiterjesztetik oly módosítással, hogy az idézett törvénycikk 3. §-ában említett bejelentések az illető egyházközség lelkésze vagy előjárója előtt teendők — ilyennek alig minősíthető. Ha tehát a törvény az előjárókat is feljogosítja a kitérni akarók elfogadására, ebből egyenesen következik, hogy az áttérők fölvételét is megengedi. Ilyen előjárónak az tekintendő, akit a hitközség a törvényhatóság első tisztviselőjének bejelentett. Igaz, hogy erre vonatkozólag kifejezett miniszteri rendelkezés ez idő szerint nincsen, maga az egyetemes reform. konvent is 69—1915. szám alatt határozatában a fentebb idézett miniszteri rendeletet tekinti irányadónak, de a törvénynek egy konkrét esetben adott miniszteri értelmezése nem hagy fenn kétséget a törvénynek miként való magyarázása tekintetében. Sőt úgy tudom, hogy ma már a budapesti baptista hitközségen kívül a tiszántuli kerület újabb baptista hitközséget képez Nagyvárad központtal, amelynek szabályzata 1917. december 20-án hatósági jóváhagyást nyert s a budapesti hitközségnek e területre való ingerentiája meg-

szünt. Ugy a kismarjai, mint a paptamási eset a felettes hatóságnak tudomására hozatott, sőt az alábbi folytán egyházkerületi közgyűlésünk már felterjesztéssel is élt az illetékes miniszterhez.

13. Hitelveinkkel ellenkező szokásként Biharon, Biharkeresztesen, Fugyivásárhelyen, Hkcsatárban, Hkpályiban, Mezetelegden, Nagyváradon, Pusztajlakon és Siteren a temetőknél halottak estéjén való kivilágítását említik fel a jelentések. Bár értem és tudom, hogy e szokás ellen nem könnyű a küzdelem, mert részint a vegyes házasságok, részint ott, ahol más vallású polgártársakkal éltek együtt hiveink, a külső hatás csaknem elháríthatatlan nehézséget okoznak, mégis a tiszta református öntudat ébrentartására minden lehetőt el kell követni.

14. A hosszas világháború és a nyomában járó nyomorúságok szinte lehetetlenné teszik a hitélet erősítését szolgáló felolvasások rendszeres megszerzését. 28 egyházköztségben a fűtő és világító anyag hiánya miatt ezekre gondolni sem lehetett, csak 14 gyülekezetben nem ejtették el a megkezdett munka fonalát; ámde a kíváncsi érdeklődés alig pár helyen nyilvánult meg. A jelenlegi helyzet elég mentséget nyújt s talán igazságtalanság volna ezuttal az érdeklődés hiányát a közönyösség számlájára jegyezni fel.

15. A parókhiális tanácsok szervezéséhez fűzött váradalmak egyáltalában nem valósultak meg. Ugy tetszik, hogy a törvény által stipulált ezen intézmény gyakorlati eredmények kiváltására képtelen. A borsi egyházközség kivételével formailag a szervezés megtörtént ugyan, még pedig 38 helyen egy-egy körrel, Fugyivásárhelyen 2, — Nagyváradon 3 és Fugyiban szintén 3 körrel (ez utóbbit azonban nem értem) s összesen 1561 taggal. A parókhiális körök működése a háboruban ezenképen mindenütt szünetel. Még olyan gyülekezetben, mint Nagyvárad is, ahol intelligens férfiak készséggel vállalták a reájuk váró munkát, — az aktivitást boldogabb időre kellett halasztani. E ponton észrevetélem főképpen arra irányul, hogy a parókhiális kör tagjait illetőleg a szabályrendelet teljesen világos, amennyiben ezt a presbytérium és egyház-

községi közgyűlés alkotják s ezenkívül behívhatók még a gyülekezetnek a hitélet fejlesztése körül érdemes tagjai is. Szükséges, hogy ebből a szempontból az egyházközségek a paróchiális kört vizsgálják felül s a kiegészítést mielőbb hajtsák végre.

Az előző évi jelentésemben már említettem, hogy a háboru tartama alatt az ifjusági egyesületek fenntartása, annál inkább újak szervezése egészen lehetetlen. Sőt abban a 7 egyházközségben is, ahol eddig ezek az egyesületek fennállottak, 315 taggal ma is megvannak, a kitűzött irányban nem működhetnek, mert a tagokat más irányu elfoglaltságuk visszatartják. Voltaképen rendszeres működést csak az 50 tagból álló nagyváradi reform. tanító-nőképző intézettel kapcsolatos leányegyesület folytatott, amely két nagyobb szabásu nyilvános ünnepélyt is tartott, az egyiket a nagyváradi prot. árvaház javára, amelynek tiszta jövedelme 2927 kor., a másikat saját könyvtára céljára, amely alkalommal 800 kor. folyt be.

Nőegyesület mintegy 400 taggal csak Nagyváradon áll fenn.

Ref. olvasó egylet Furtán, Jákóhodoson, Nagykerekiben és Nagyváradon található 490 taggal. A Gazda körök ide nem vonhatók be.

Más vallásos vagy jótékony egyesület egyházmegegyenk területén nem létezik.

Az egyházi énekkarok Ártándon, Csökmön, Fugyivásárhelyen (18 tag) és Nagyváradon (24 tag) a mostani viszonyok között jóformán szintén szünetelnek, a tagok száma is bizonytalan, úgy hogy azt sem az ártándi, sem a csökmői egyházközség nem tünteti ki. Presbyterileg jóváhagyott alapszabálya az ártándi és nagyváradi énekkarnak van.

16. Helyi vallásos jellegű lap egy egyházközségben sem jelenik meg. A gyülekezetek tagjai azonban olvasás és járattják a „Téli Ujság“-ot 2324, a „Vasárnap“-ot 301, az „Ünnepnapok“-at 10, a „Házi Kincstár“-t 8, az „Ut“-at 5, a „Bethesdá“-t 2, a „Mustármag“-ot 7, a „Prot. Naptár“-t 295, a „Koszoru“-t 50 példányban. Fugyi, Jákóhodos és Nagykakucs egyházakban vallásos iratok nincsenek.

Református jellegű népkönyvtár Biharpüspökiben, Nagyváradon és Nyüveden van, amelyet az egyháztagok rendszeresen használnak.

II.

Az egyházközségek külélete, szervezete, vagyona.

17. A presbyterium 635 taggal mind a 42 egyházközségben, törvényszerű; kettős elnökség Mezőtelegden, Nagyváradon és Zsákán van szokásban. A presbyteri gyűléseket a törvényszerű időben és a jelentkező szükséghez képest mindenütt megtartják s a gyűléseket szabályszerűen hívják össze.

18. A presbyteri határozatokat a törvénynek megfelelően hozzák meg és jegyzőkönyvezik a bekötött jegyzőkönyvekben. A presbyterium jegyzője 14 egyházközségben a lelkész, 27-ben a hitfelekezeti vagy az áll. iskola tanítója, 1-ben pedig más társadalmi állásu egyén.

19. Az egyházközségi közgyűlést mind a 42 egyházközség képviseleti alapon 1804 taggal szervezte. Helyesbítést, illetőleg kiegészítést csak a biharpüspöki egyházközség igényel, hol a 24 tagu presbyteri létszámnak megfelelően a közgyűlés 48 választott tagból, összesen tehát 72 tagból kell állani a hivatalbeli tagokon kívül.

20. Az egyházközs. közgyűlés határozatait szintén a törvény rendelkezéseinek megfelelően vagy a presbyteri vagy külön e célra szolgáló jegyzőkönyvbe írják be.

21. A püspöki és esperesi körleveleket mindenütt megőrzik.

22. Az anyakönyveket gondosan és tisztán vezetik, csak a nagyváradi egyházközségben fordult elő, hogy az olaszii beteg lelkész mellett működött segédlelkész vezetése körül fordultak elő szabálytalanságok és hiányok, amelyek utólagosan pótolva lettek. Az anyakönyvek 37 egyházközségben bekötve, jó, 3-ban tűrhető, Fugyiban és Hegyközcstatáron egy része jó karban, másik része kötést igénylő állapotban vannak.

23. A parókhiális könyvtár törzskönyvét szabályszerűen vezetik.

24. A lelkeszi hivatalok posta- és iktatókönyvvvel mindenütt ellátva vannak és azokat használják is.

25. Az egyházközségek levéltára Bors és Váncsod kivételével rendezett állapotban van, Kismarján és Pelbárthidán azonban a felsőbb egyházhatósági közgyűlési jegyzőkönyvek hiányosak.

26. Az egyházközségeknek régi és értékesebb anyakönyvei, gondnoki számadásai, alapító-levelei, fontos okiratai és becsesebb szent edényei, ingóságai jegyzékbe véve gondoztatnak.

27. Vagyonteltár mindegyik egyházközségben van és a szükségszerű kiigazításokat a múlt évről mindenütt keresztül vezették, Biharpüspöki és Nagyszántó kivételével, hol az évi számadások a felettes vizsgálaton még keresztül nem mentek. Az egyházközségnek változás alá nem eső és az évenként feltétlenül fedezendő szükségleteket feltüntető zavaros kimutatás csak Biharpüspökiben és Hegyközkovácsiban hiányzik. Ott, ahol megvannak, azok annak idején megerősítést nyernek és meg is őriztetnek.

28. Jövedelmező ingatlan vagyona Révet kivéve, minden egyházközségnek van, amelyet 37 egyházközség bérletben, — 3 részint bérlet, részint felesben és 1 feles gazdálkodás szerint gyümölcsöztet. Bérösszegeből álló követelés áll fenn: Bsztjánoson 126 K, Borson 406 K, Furtán 219 K 12 fill., Hkcsatáron 16 K, Hkszáldobágyon 353 K, Jákóhodoson 130 K, Nagykerekiben 70 K, Nyüveden 117 K 50 fill., Toldon 107 K. A követelés beszedése iránt Hkszáldobágy és Jákóhodos kivételével mindenütt intézkednek.

29. Az egyházközségek ingatlana 32 helyen az egyház nevéen áll s így a telekkönyv rendben van, de még mindig rendezetlen, habár egyik-másik helyen az folyamatban, — a borsi erdőháti, — a csökmői összes belhivatalnoki és egyházi, — hegyközpályii, köröskisjenői, nagyszántói, pusztajlakai, siteri, váncsodi, zsákai és ujabban kitűnt mezőtelegdi temető ingatlan. A tanítók által használt ingatlanok csak Csökmőn és Váncsodon (fitanító legelő illetősége) nincsenek az egyházközségek nevére telekkönyvezve.

30. Az egyházközségek tőkepénze 262.788 K 65 fill., alapítványi vagyona: 276.295 K 51 fill., összesen: 539.084 K 16 fillért tesz ki, amelyeket részint takarékpénztárban, részint jelzálogos kötvényekre vagy adóslevelekre, részint pedig hadi kötvényekben és értékpapirokban helyeznek el megfelelő biztosíték mellett, presbyteri határozattal. Csak Biharpüspöki tesz jelentést arról, hogy a régebbi kihe-lyezések egy része nem látszik föltétlenül biztosítottnak. A tőkék és alapítványok jövedelmeit rendeltetésszerűleg használják fel. Kamathátralék van: Biharpüspökiben 718 K 42 fill., Borson 73 K, Élesden 158 K 97 fill., Hkpá-lyiban 10 K 57 fill., Jákóhodoson 28 K, Kismarján 174 K 60 fill., Kisszántón 78 K 65 fill., Köröskisjenőben 19 K 53 fill., Nagykakucson 24 K 17 fill., Paptamásiban 23 K 10 fill., Siteren 19 K 26 fill., Toldon 9 K. Az egyház-községek mint testületek saját pénztáraikból az elmúlt év folyamán újabb alapítványt nem létesítettek, csak az idő folyamán létre jött alapítványaikat gyarapították, amelyek különböző célokra ez idő szerint 153.582 K 12 fillért képviselnek.

31. A régi takarékmagtárak lassanként készpénz va-gyonná alakulnak át. Ez idő szerint 13 egyházközség kezel terményben és értékesített terményárukban mintegy 26515 K 26 fillért érő vagyont. Kamathátralék címen áll fenn Ártándon 3 K 96 fillér, Biharon 3 K 58 fill., Boj-ton 1 köből 27 liter buza, Fugyiban 3 v. 22 liter buza, Nagyszántón ? Mezőtelkiben 183 kgr. buza, Toidon 8 hl. 90 l. buza.

32. Az egyházközségek adóssága 558.801 K 47 fil-lért tesz ki. Evről-évre emelkedő szám, annak je-lélül, hogy a rendkívüli viszonyok által fölidézett súlyos terhek mindegyre nagyobb áldozatra kényszerítik egy-házunkat, amit még inkább megdöbbentővé tesz az a tudat, hogy az adósságok emelkedése az önfenntartással járó megsokszorozódott kiadások következménye. A több mint félmilliós teherből jelzálogos adósság: 316.565 K 04 fill., tőkesegély: 8775 K 81 fill., Egyhker. és koll. pénzt. tartozás: 39.003 K 39 fill., váltóadósság: 39197 K 14 fill., egyházkötvények saját alapjaiknak: 28.065 K

09 fill., vármegyei árvapénztárnak: 23.000 K, magán egyéneknek 14850 K, népisk. tökesegély 5765 K, egyházmegyei pénztárnak 4480 K, községi pénztárnak 600 K. A kamatláb az 1—13 $\frac{1}{2}$ között mozog. A kamat és tőkekamati részleteket az egyházközségek pontosan fizetik, csak Hkpályi mutat ki 3 K 01 fillér hátralékot.

33. Az egyházközségek a múlt év folyamán espere-sileg megerősített költségelőirányzatok alapján szedték bevételeiket és teljesítették kiadásait.

34. Az 1917. évi egyházi adókivetést készpénzben 87.353 K 57 fill. terményben; Borson 165 és $\frac{3}{4}$ véka buza, Mezőtelkiben 2585 kgr. buza és 2585 kgr. ten-geri, Pelbárthidán 504 l. buza, 31 egyházközség az egyh. III. t.-c. 13. §-a alapján, 11 pedig a III. t.-c. 8 §-a alap-ján veti ki az egyh. adót. Egyh. adókönyvecskét nem használnak Hkkovácsiban, Mezőtelkiben, Nagykakucson, Örvénden, Paptamásiban, Jákóhodoson pedig az állami adókönyvbe vezetik be az egyh. adót. A jelentkező évi kiadásokat 28 egyházközségben csak az adósegéllyel, Biharon, Hkszáldobágyon és Nagyszántón még az adó-segély mellett sem fedezi a bevétel a kiadást; Nagy-váradon és Zsákán csak egyéb bevétellel tudják az egy-ház kiadásait teljesíteni. 9 egyházközség bevételeiben tel-jes fedezetet talál. A múlt évben élvezett adósegély 42 522 K 76 fillért tett ki. Rendkívüli adóban 20 egy-házközség 20.283 K 14 fillért vetett ki.

35. Az egyházközségek számadásait szabálysze-rűen vezetik; azokat a presbytérium mindenütt megvizs-gálta. A bevétel: 468.457 K 34 fill., a kiadás: 447.235 K 95 fillér, a maradvány: 21.211 K 39 fillér volt. A meg-vizsgált számadásokat néhány egyházközség kivételével az esperesi hivatalhoz felülvizsgáltatás végett betérjeszték. A számvevőszék már a tavaszi közgyűlésünkön jelentett a számadások nagyobb részéről, a mostani gyűlésünkön pedig a függőben maradt számadások eredményét is bemutatja, belőle vizsgálatlan számadás nincsen.

36. Az egyházi épületek közül a *templomok* jó kar-ban vannak 28 egyházközségben, kisebb-nagyobb javi-tást igényelnek Bsztmártonban, Biarpüspökiben, Bszt.-

jánoson, Hkpályiban, Hkszáldobágyon, Kismarján, Köröskisjenőben, Mezőtelkiben, Nagykakucson, Nagyszántón, Pelbárthidán, Réven, Váncsodon; a *lelkészlakok* kifogástalanok 24, — türhetők 5, javítást igénylők 4, rossz állapotban levők Bsztjánoson, Hkujlakon, Köröskisjenőben, Mezőtelegden, Mezőtelkiben, Nagykakucson, Nagyszántón, Nyüveden és Siteren; az *iskolák és tanítói lakások* közül jó karban van 17, türhető 3; javítást igényel Ártádon 1, Bsztmártonban 1, Biharon mindegyik, Bojton, Hkpályi, Hkszáldobágy, Nagyszántón, Örvénden, Pelbárthidán, Váncsodon 1—1; a borsi tanítói lakások és tantermek rosszak; a *melléképületek* 16 egyház kivételével mindenütt rossz karban vannak s a legtöbb helyen nemcsak javítást, de újraépítést igényelnek, ami egyházközségeinkre nézve igen súlyos feladatot képez. De bármennyire nagy áldozatot igényel is, a mostani viszonyok között az épületek karban tartása, a lehetőségig mindent el kell követni, mert féltő, hogy a köteles gondozás hiányában az épületek teljesen tönkre mennek, az újak emelése pedig alig elbirható terhet jelentene. Sürgős javítást igényelnek: Bsztmártonban a kerítések, Bpüspökiben a templom, iskolák, lelkészlak és melléképületek, Bojton a lelkészlakáson sertésól, fitanitónál a magtár, Hkcsatáron leánytanitónál az istálló, Hkkovácsiban a lelkészudvaron magtár és sertésól, Hkpályiban a lelkészudvaron az istálló, Hkszáldobágyon a templom, iskola, lelkészi udvar kerítései, Hkujlakon a lelkészlakás, Kismarjában a templom, iskolák és egyik tanítói lakás, Kisszántón a lelkész udvaron magtár, Köröskisjenőben a lelkészlak és melléképületek, Mezőtelegden, Mezőtelkiben és Nagykakucson lelkészlakás, utóbbi helyen még a templom is és a melléképületek, Nagykerekiben a tanítólakásnál az istálló, Nagyszántón a lelkészlak, melléképületek, Nyüveden a lelkészlak, Örvénden az egyik tanítólakás, iskola és melléképületek, Réven a templomtető és a lelkész udvarán a melléképületek, Siteren a lelkészlak és melléképületek, Szalárdon a bérház és melléképületek.

37. Az elmúlt év folyamán új építkezések nem fordultak elő. A meglevő épületek karban tartására és pe-

dig a templomokra 18.411 K 45 fillér, a lelkészlakokra 19.674 K 40 fillér, iskolákra 109.67 K 37 fillér, melléképületekre 2471 K 20 fillér, bérépületekre 2559 K 20 fillér, összesen 37.517 K 12 fillért fordítottak.

38. Az egyházi épületek Nagyvárad kivételével, hol egyik bérház még a Trieszti intézetnél vétetett föl tűzbiztosításra, — mind a Fonciere pesti intézetnél vannak teljes értékig tűzbiztosítás alatt. A biztosítási összeg 1,920.579 K, mely után 2794 K 32 fillért fizetnek évi biztosítási díj címen, amelyből hátralék nincsen.

39—40. Az egyházközség pénzkezelésére Bkeresztes, Csökmő, Nagykereki és Zsáka rendelkezik külön helyiséggel, a többi nem. Elzárható, tűzmentes pénz- és iratszekrénye van a bkeresztesi, hegyközcsatári, nagykerekii, szalárdi, váncsodi és váradlesi egyházközségeknek, tehát 36-nak nincsen. Két kulccsal elzárható ládája van 16 egyháznak és nincsen 26-nak. A hivatalos pecsét mindenütt megvan.

41. A hivatalnokok az elmúlt évről fizetésüket hiánytalanul megkapták, csak Mezőtelkiben maradt hátralékban kevés párbér, amelynek beszedésére az intézkedés megtörtént. A belhivatalnokok saját adóikat a múlt évről mindenütt kifizették; a következő egyházközségek azonban hátralékosok: Élesd 1916-iki áll. adó 178 K 52 fill., 1917-iki áll. adó 306 K, betegáp. adó 6 K 87 fill., községi adó 410 K 80 fill., utadó 31 K 60 fill., várm. pótagó 37 K 92 fill., isk. pótagó 15 K 85 fill.; Kiszántó: áll. adó 117 K 14 fill., orsz. betegáp. adó 3 K 31 fill., várm. pótagó 9 K 30 fill., közs. adó 19 K 52 fillér, utadó 2 K 46 fill., Hegyközpályi áll. adó K fill., Nagyszántó áll. és községi adó K fill., Nagyvárad, mely az előírás hiánya miatt részletes kimutatást nem közöl, Örvénd tanítói nyugdíjárulék 48 K, Siteren K.

43. Az elmúlt évben a közalaptól újabb tökesegélyösszeg nem szavaztatott meg egyetlen egyházközségnek sem, hanem csak a *tőkekamatsegélyt* folyósította a konvent, valamint a pusztajlakai egyházközség részére adományozott 300 K *egyszersmindenkori* segélyt. Az *államsegélyből* 40—40 koronát s így összesen 240 koronát

kapott a fugyii, fugyivásárhelyi, nagykakucsi, nagyszántói, révi és váradlesi egyházközség. A *Református Segélyegylettől* adósságtörlesztésére és költségvetési hiány fedezésére Fugyivásárhely 200 K, Hegyközpályi 150 K, Hegyközszáldobágy 100 K, Nagykakucs 100 K, Pelbárt-hida 100 K, Pusztaujlak 100 K, Rév 150 K, Váradles 100 K, összesen 1000 K. Polgári községektől: Bszt.-márton 500 K, Bsztjános 858 K 03 fill., Csökmő 600 K, Hkkovácsi 60 K, Hkujlak 100 K, Váncsod 390 K., összesen 2508 K 03 fillért. Hitelszövetkezetektől: Pusztaujlak 160 K. A bihari egyházmegye pénztárából tüzbiztosításra Rév és Váradles; javítási költségekre a dr. Imreféle alaptól 180 K-át a hkpályii egyház, összesen 252 K 18 fill. A segélyeket a kért célra használta fel mindegyik egyházközség.

44. Egyházközségeink közül sem fölperesi, sem alperesi minőségben egyik sincsen.

45. A temetők 30 egyházközségben kizárólag felekezetünk tulajdonában vannak, 10 egyházközségben a temető vagy a politikai község tulajdona, vagy a községi temető mellett hitfelekezeti temető is van, Csökmőn vitás a temető tulajdonjoga, Zsákán és Mezőtelegden pedig egy-egy temető téves telekkönyvezési ügye folyamatba tetetett. A temetők Siter kivételével mindenütt árkolva, több helyen bekerítve és fásítva vannak.

III.

Az egyházközség iskolaügyi.

46. Az 1917-ik évben 31 egyházközség és a váradpósai leányegyház tartott fenn felekezeti iskolát; állami iskola van 9, — községi és állami 1 és községi iskola 1 egyházközségben. A nagyvárad-i egyházközség a reform. tapitónőképző gyakorló iskoláját fentartja. A tantermek száma 69, tanítóállás volt 71, amelyből üresedésben állott a hkpályii. Az iskolák I—VI. osztályuak, részint osztottak, részint osztatlanok.

47. Az iskolafenntartó egyházközségek közül tandijpótló államsegélye van 23-nak, nincsen 9-nek.

48. A tanítói díjlevelek egyházhatóságilag megerősítést nyertek s levéltárban megvannak. A javadalmi jegyzőkönyv a borsi kivételével szintén mindenütt megvan.

49. Azokban az iskolákban, amelyeket nem az egyházközségek tartanak fenn, a református növendékek vallásoktatását lelkészek, tanítók és kántorok teljesítik, akik ezért részint az egyházi, részint az állami pénztárból 6808 K javadalomban részesülnek.

50. Ott, ahol egyházközségeink hitfelekezeti iskolát nem tartanak fenn, növendékeink 11 helyen állami, — 2 helyen községi, — 1 helyen pedig közs. állami és más felekezeti iskolába járnak. A vallást és éneket ezen a helyeken lelkészek, áll. tanítók s kántorok tanítják és a tanulók Élesd, Köröskisjenő, Mezőtelki, Nagykakucs és Rév kivételével elég szorgalmasan járnak a vallástani órákra, Csökmön a Czirkópusztai iskolából azonban egyáltalában nem mennek be vallástanulás végett a községben levő iskolákba. A kifogásolt tanórákra járást jó részét a háborus viszonyok okozták, amennyiben az általános iskoláztatás is e miatt erősen szenved, Csökmön pedig az egyház készséggel bocsát helyiséget és tanítót a cirkópusztai r. kath. jellegű iskola református tanulóinak részére, de a közel 3 kilométernyi távolság visszatartja a növendékeket, a tanterem pedig nem áll a református hitoktató rendelkezésére.

51. Iskoláink Bors kivételével a szükséges naplókkal és egyéb iratokkal, melyeket az 1907. évi 76000. sz. vall. és közoktatásügyi miniszteri rendelet megkövetel, felvannak szerelve és azokat a tanítók pontosan vezetik.

51. A taneszközök fogyatékosak Ártádon, Bihar-püspökiben, Biharsztjánoson, Borson, Csökmön, Hegyközcstáron, Hegyközkovácsiban, Hegyközpályiban, Kismarján és Siteren, de a hiányon a háborus viszonyok következtében segíteni alig vagy nem is lehet; a többi egyházközségek iskolái e tekintetben nagyobb kifogás alá nem esnek.

53—54. A tanulóktól az 50 filléres beiratási díjat

mindenütt szedik és a begyűlt összeget a tanítói és ifj. könyvtárak gyarapítására vagy a felettes egyházi hatóság által megengedett lapokra fordítják. Ifjusági könyvtár minden iskolánál van, csak a tanítói hiányzik Ártádon, Hk.-csatáron, Hkkovácsiban, Kisszántón, Nyüveden, Pelbárt-hidán és Pósalakán. Az ifj. és tanítói könyvtár 4241 kötetből áll, melyet a tanítók és tanulók elég szorgalmasan használnak, kivéve Bsztmártont, hol a tanítónő nem érdeklődik, Borson, Hkcsatáron, Nagykerekiben és Pelbárhidán, hol a tanulók kezébe nem adtak könyveket.

55. Az iskolalátogatás a háborus viszonyok hatását erősen érzi, alig néhány egyházközségtől eltekintve, e részben a panasz általános. Nem ugyan ebből az okból, de a járványos betegség miatt Örvéden az egész tanévben szünetelt a tanítás. Igen természetes, hogy az adott körülmények között a mulasztók névjegyzékét se terjesztik be az előírt időközökben a polgári hatósághoz egyházközségeink jórésztében, valamint az is a jelenlegi súlyos helyzetnek a folyománya, hogy még ott is, ahol az iskolamulasztásokat megfelelően kezelik, a polgári hatóság e tekintetben semmit se tesz. Mulasztási bírság csak Hkkovácsiban és Pusztajlakon fordult elő; előbbi helyen ezen a címen 51 K, utóbbin pedig 28 koronát szedtek be.

56. Növendékeinket, ide értve a nem református jellegű iskoláknál a vallástanítást is, — a szükséges tankönyvekkel ellátják és kellő gondoskodás történik a szegény tanulók tankönyvekkel és tanszerekkel való ellátása iránt is, mert ahol egyházi pénztárból ezt nem tehetnék, a vármegye bölcs rendelkezése szerint a községi pénztárak fedezik ezt a kiadást. Egy pár kivételtől eltekintve, mindenütt az egyházkerület által elfogadott és megengedett tankönyveket használják.

57. Az iskolaszékek alig érdeklődnek valamit az iskolák belső élete, tanulmányi színvonala iránt. Legtöbb helyen az iskolaszéki tagok közül valaki alig lépi át a tanterem küszöbét. Az iskolák látogatása jóformán kizárólag csak lelkeszi kötelességet képez, akik hivatásuknak e tekintetben is eleget tenni igyekeznek.

58. Az iskolaépületeket magyar címerrel, a jelleget feltüntető külső felirattal mindenütt ellátták, a tantermekben az iskolaszéki elnök által is aláíratott órarendet kifüggesztik.

59—60. Az egyházkerületi tantervben megszabott tananyagot csak 18 egyházközség iskolájában végezték el, míg Bsztmártonban, Bsztyánoson, Borson, Bojton, Csökmön, Hkcsatáron, Kisszántón, Nagykerekiben, Pelbárthidán, Siteren és Toldon csak kisebb-nagyobb megrövidítéssel vehették föl. Épenigy a vallástani anyagot szintén megrövidítéssel dolgozhatták fel Élesden, Köröskisjenőben, Mezőtelegden, Mezőtelkiben, Nagykakucson, Réven és Váradlesen. A nehéz helyzet méltányos figyelembevételével az eredményt megfelelőnek lehet minősíteni a zsákai I—II. oszt. leány és a pelbárthidai vegyes iskola kivételével. Cseplák Róza zsákai tanítónőre vonatkozólag már nemcsak személyes tapasztalatom, hanem időnként más látogató küldöttség észleletei alapján is megállapítható, hogy tanítói működése valóban elfogadható eredményt sohase mutathat fel, mert annak előfeltételei nála hiányzanak. Azt gondolnám, hogy a zsákai tanügy érdekében az ottani iskolaszéknek a tanítónővel szemben a legintenzívebb ellenőrzést kell gyakorolni, hogy a felsőbb osztályoknak nehézségén könnyítsen. A pelbártidai kezdő tanítónővel szemben a további megfigyelés álláspontjára helyezkedem.

IV.

Az egyházi tisztviselőknek, presbytereknek egyházhoz való viszonya, kötelességeik teljesítése közben tanúsított eljárása.

61. Az egyházmegye lelkészi karában az 1917-ik évben egy haláleset fordult elő, Csák Máté nagyváradi lelkész hunyt el; a tanítói karban Telegdi Károly borsi tanító halt el, nyugdíjazás nem történt. A segédlelkészek sorában beállott változásokat egyházmegyei gyűlésünkön bejelentettem. Az egyházközségek gondnokait megvá-

lasztották és az időközi üresedéseket vagy állandó vagy helyettes megbizással pótolták.

62. Szomoru tapasztalat, hogy míg az egyházak tisztviselői megbízásukban hűséggel eljárni igyekeznek, addig a presbyterek kiváltképen Bsztmártonban, Bojton, Borson, Csökmön, Pelbárthidán, Toldon és Váncsodon hideg közönyösséget árulnak el és mutatnak kötelességök teljesítése körül. A régi emlékek, a nagy tradíciók erősen halványulóban vannak közöttünk.

63. A lelkészek, tanítók a községek közgazdasági életében tevékeny részt vesznek s mint a hitel és fogyasztási szövetkezetek vezetői a köz érdekében igen figyelemreméltó munkát végeznek. Több helyen az egyháztársadalmi vezetést is kezükben tartják és a hitélet szilárdítása tekintetében jelentékeny befolyást gyakorolnak.

64. Az egyházi hivatalnokok, valamint a gyülekezetek és tisztviselőik között legtöbb gyülekezetben a fejlődést biztosító egyetértés megvan; surlódások lelkész és gyülekezet között Fugyiban, félreértés lelkész és tanítók között Hkcsatáron és Váncsodon tapasztalható.

V.

Népmozgalmi adatok.

65. Az egyházmegye lélekszáma az 1917. évi december hó 31-én:

a) az anyaegyházakban	fi 33813, nő 33041, összesen 66854
b) a szórványokban	fi 1537, nő 1558, összesen 3095
	együtt fi 35350, nő 34599, összesen 79249

66. Anyakönyvi adatok:

a) született	fi 572, nő 554, összesen 1126
ezek közül:	
törvényes	fi 499, nő 487, összesen 986
törvénytelen	fi 73, nő 87, összesen 140
b) meghalt	fi 765, nő 853, összesen 899
c) házasságot kötött tiszta pár	137, vegyes pár 77, összesen 214
d) konfirmált	fi 420, nő 480, összesen 900

e) áttért	fi	8,	nő	10,	összesen	18
f) kitért	fi	11,	nő	9,	összesen	50
g) szaporodási alap	fi	580,	nő	564,	összesen	1144
h) fogyási alap	fi	776,	nő	892,	összesen	1668
i) fogyás	fi	196,	nő	328,	összesen	524,
megjegyezvén, hogy ebből más egyházmegyék területére esik a						
különböző kórházakban elhalt	fi	124,	nő	110,	összesen	234.

Mielőtt ezt a jelentést lezárnám, hálás köszönetet mondok Surányi Lajos, Major Gyula, Lévy Mihály, Konrád Géza, Szigeti Elek, Bán István, Könyves János és Molnár Vince lelkésztársaimnak, kik az egyházlátogatás nehéz és fáradságos munkájában segítségemre voltak.

Jelentésem elfogadását s a szükséges intézkedések megtételét kérve,

kiváló tisztelettel vagyok

Nagyvárad, 1918 szeptember 5.

alázatos szolgálja

Sulyok István,

esperes.

A házassági eskü.

Irta: Tarnóczy Lajos

református lelkész.

A Debreceni Protestáns Lap ez évi március 12-én megjelent 12-ik számában fenti címmel —y —n. aláírással egy rövid cikk jelent meg. Szerző arra való hivatkozással, mivel a házassági eskü Kálvin liturgiájában nincs benne és mivel a házassági eskü által az egyház ad alkalmat hamis esküre és esküszegésre: a házassági eskü eltörlését a zsinat feladatául jelöli meg. E javaslatra a lap szerkesztője az olvasók megnyilatkozását kérte. Eddig három felelet érkezett be. Az első kettő a lap 17-ik számában jelent meg.

Dombi Lajos, az első nyilatkozó, a házassági eskü meghagyását ajánlja, mert az eskü letételével lesznek a házasságralépők *hitvestársak* is. Az esetleges hamis eskü nem az esketőt, hanem az eskütevőt terheli. Az eskü eddig sem volt a házasság felbontását gátló ok. Bár a nép körében gyakran átkozzák az eskető papot a boldogtalan házas élet miatt, melyre az az esküvel kötelezte el a házasokat, az ő véleménye az, ne bontsuk meg a régi határt.

Gyökössy József éppen ellenkezőleg a házassági eskü eltörlését javasolja, mert szerinte a lelkész, amikor a házasságralépők viszonyait ösmerve szinte előrelátja, hogy azok nem öregednek meg együtt és mégis összeesketi őket, ő is tényező lesz a hamis eskü letételében.

A harmadik vélemény a lap 30-ik számában jelent meg *Etédi* aláírással. Eszerint az őrállóknak a zsinaton vigyázniok kell, nehogy a házassági eskü eltörlöttessék, mert ez a vallásosság egyik bástyája, melynek ledöntésével még jobban erőre fog kapni az erkölcstelenség terjedése. A polgári tisztviselőket mindenütt megesketik, miért mondanánk le erről a szokásról a házasságkötésnél, hiszen ennek ez a fénypontja. Ez köt és ennek elmaradása a val-

lásosságnak is hátrányára volna, amiért javasolja, hogy az egyházi esküt mellőzőket büntessék meg és a zsinat állítsa vissza a cenzurát. A hivek előtt is visszatetsző volna a házassági eskü eltörlése és ez a vallástalanság terjedésének nyitna tág kaput. A hamis eskü a lelkészt nem terhelheti, mert ő jóhiszeműen esket, különben a cenzura alkalmával módja van a lelkésznek az egybekelni akarókat az eskü szentségére figyelmeztetni. Az esetleges elválás sem ok az eskü eltörlésére, mert elválások ezelőtt is voltak.

Ilyen körülmények között és előzmények után kell megvizsgálunk a házassági eskü kérdését, annak a házasságkötésnél való jelentőségét és szerepét, hogy ítéletet mondhassunk abban a kérdésben : megtartsuk-e, eltörljük-e a házassági esküt?

*

Mindenekelőtt bizonyos alapelvekkel kell tisztában lennünk. Legelőször is meg kell jegyeznünk, hogy a házasságkötésnek — jogi értelemben — az eskü nem alkotó része; de nem vehetjük annak egyházi értelemben sem. A házasság létrejön — egyházi értelemben is — akkor, ha a házasságra lépni szándékozók egyező értelemben így nyilatkoznak. Ehez azonban eskü nem szükséges, sőt hozzá nem is tartozik. Az egyező értelem, illetve kölcsönös beléegyezés — a consensus — sem feltételt, sem kényszerítést nem tűr el. Nem is fordul ez elő egyetlen nép házasságkötési formái között sem, csupán a zsidóknál¹, ahol az a szokás, hogy a házassági szerződés felolvasása után a rabbi palástja szélét a vőlegénynek nyújtja és megesketi. Ebben a vőlegény esküvel is megerősíti a házassági szerződés megtartását.

A római katolikus egyház házasságkötésénél legelőször I. Miklós pápának a bolgárokhoz 866-ban intézett levelében van róla szó, amidőn a házasságkötési szertartások során megemlékezik a „iura nuptiarum“-ról.²

A római szertartás hazánk földjén elég korán meghonosult, úgy, hogy a Pray-codexben, mint legrégibb rituális emléküNKet, egész házassági misét³ találtak följegyezve. Ebben azonban a házassági esküről szó nincs. Azt kikutatnom nem sikerült, miképen

¹ Erhardt Viktor: A nem keresztyén népek hite stb. Esztergom, 1904. 377 l.

² Kováts Gyula: A házasságkötés Magyarországon. Budapest, 1883. 2 l.

³ Kováts: id. m. 23 lap.

és mikor jött az esketés a magyar katolikus egyházban szokásba. Kétségtelennek látszik, hogy a keresztyénység megszilárdulása után igen korán gyakorlatba jött.

A házassági eskü legelőször Telegdy Miklós esztergomi érseki helynök által készített, először 1583-ban megjelent: „Agendarius”¹ című szertartásos könyvben fordul elő a következő bevezetés után: „Végezetre hazai szokás szerint jobbkezüket a feszületre helyezvén, egyenként eskesse meg őket, az eskü szavait előtük második személyben mondja, azok pedig első személyben mondják utánna, még pedig először a vőlegény, azután a menyasszony, ilyen formán: „Isten téged úgy segéljen, Boldog asszony, Istennek minden szentei, hogy e tisztességes személyt szereted, szeretvén hozzád vészed házastársul. Istennek rendelése szerint. A keresztyén anyaszentegyház szokása szerént. És hogy őtet el nem hagyod. Holtodiglan 's holtáiglan, semminemű nyavalyájában. Isten tégedet úgy segéljen”.

Kutatásaim szerint ez a legrégebbi reánk maradt esküforma, amely jelentéktelen változtatásokkal mind a mai napig használt házassági esküformája a magyar katolikus egyháznak. Ezt az esküt a házasok összeadása után mondatják, miután elhangzott az összekötés igéje: „Házasságra összekötlek titeket az Atyának, Fiúnak és Szentlélek Istennek nevében. Ámen”.²

Miképen egyeztethető össze az esketés az egyház ama tanával, mely a házasságot szentségnek tartja, melynek ex opere operato kell hatnia, — ezt döntsék el a katolikus egyház hittudósai.³

Hogyan jött az esketés a házasságkötés szertartásai közé?

Erre a kérdésre a legvalószínűbb feltevés az, hogy ez a szokás a magyar közélet gyakorlatából ment át az egyház szertartásai közé.

Hazánkban eleitől szokásban volt az esketés és esküvés. A közigazgatás minden forumán hites személyekkel találkozunk. Ezek közül a legalacsonyabb fokon a községi esküdt állott, legfelsőbb fokon pedig a király: mindegyiknek esküdnie kellett. A XVIII.

¹ Kováts: id. m. 49 és 87 l. „De copulatione conjugum” című fejezet.

² Rituale Romano-Colocense Buda. 1833.

³ Előttém egy katolikus pap úgy nyilatkozott, hogy a házassági eskü teljesen felesleges s nem tudja, mikor látja be már ezt az egyház, hogy eltörlése iránt intézkedjék.

század végéről reánk maradt egyházi és községi jegyzőkönyvekben egész oldalakat foglal el a minden rendű és rangu alkalmazott eskümintája, többek között a bábáé is. Ahol ilyen nagy szerepet és fontosságot tulajdonítottak az eskünek, nem maradhatott az el az élet olyan fontos viszonyának megkötésénél sem, amilyen a házasság.

Igy illesztették azt az egyház által előirt házassági szertartás végére. Ezáltal a magyar katolikus házassági rituale egy jellegzetes magyar szokással bővült és érdekesen a házasságkötés a magyar nyelvhasználatban éppen eme toldaléktól kapta ezt a nevét: *esküvő*.

A reformáció és reformátoraink itt egy régi, bevett magyar szokást találtak, amellyel — úgy látszik — nem akartak szakítani. A XVI. században tartott zsinatok egymásután foglalkoznak ezzel a kérdéssel és hozzák a következő határozatokat:

Az *Óváriban 1554-ben* tartott zsinat 7. pontja így szól:¹ „Elhatározta az egyház azt is, hogy azoknak, akik házasságot kötnek, meg kell esküdniök, hogy szilárdabb legyen egybeköttetésök“.

Az *Erdődön 1555-ben* tartott zsinat XI. cikkében így végzett:² „A házassági esketés pedig legyen a gyülekezet előtt illően, nem titkon“.

Az *1562-ben készült debreceni hitvallás* a házasok egybekötéséről így tanít:³ „A lelkészek jó lelkiismerettel oktathatják s köthetik össze esketéssel a házastársakat, azoknak tanulatlanságuk és gyarlóságuk vagy hűtlenségük miatt, hogy így erősebb legyen az összeköttetés. A Krisztus példája szerint, ki hittel és esküvel jegyezte el magának az egyházat, helyesen eskettethetnek össze hittel a jelenvaló szükség miatt a házastársak; nem azért mintha hit és eskü nélkül nem lehetne a házasságot megkötni és végrehajtani, mert a hit és eskü nem tartoznak a házasság lényeges okához“.

1563-ban a lipcsei és wittenbergi tanárok Perényi Gábor kérésére azt a feleletet adták, hogy a házasok összeesketésének eltörlését a papságnak nem lehet megengedni és nem javasolták,

¹ Kiss Áron: A XVI. században tartott magyar református zsinatok végzései 31 lap.

² Kiss id. m. 39 lap.

³ Kiss id. m. 270, 271 lap.

hogy a Magyarországon annyi század óta gyakorlatban volt esküvést az egyház annyi sok együgyű ember megbotránkoztatására eltörölje, bár azokat az egyházakat, melyek ezt már eltörölték, vagy más szertartással cserélték fel, épen nem ítélik el.¹

Az 1567-ben Debrecenben tartott zsinaton hozott nagyobb cikkek (Articuli majores) XXIII. cikke így szól: „Ámbár a szerződő személyeknek, felsőbbjeiknek vagy szüleiknek szabad, törvényes, nem kényszerített s nem csalárd beleegyezése csinálja a házasságot s nem az esküvés által kötött papi kötelék: *mindazáltal az esküt, mint a házasság megerősítését helybenhagyjuk és fentartani kívánjuk*“.²

Az 1576-ban Hercegszöllösön tartott zsinat 32. pontja szintén így szól: „A házasságok összeeskötését egyházunkban fenntartandónak ítéljük: mert az az igazság szabályával nem ellenkezik. És az Ur is így kötelezte el magának az egyházat, mely az ő jegyesének neveztetik. Ezék. 16. Hós. 2. Malak. 2. Eljegyezlek tégedet magamnak, hittel és megismered az Urat. Megesküdtem néked és szövetséget kötöttem veled, azt mondja a Jehova Uristen és löl nekem feleségemmé“.³

Ebben az értelemben szól a házassági esküről *Geleji Katona István 1649-ből származó egyházi kánonjainak LXVII. kánona*: „Az új házasságok összeadásának, a nálunk már rég bevett és a szentíráson alapuló szokás szerint, ünnepélyes és mint mondani szokták, kézfogás melletti esküvel kell végrehajtani“.⁴

A házassági esküt fenntartani óhajtó közegyházi határozatoknak és felfogásnak feleltek meg az egyház után megjelenő református agendák és liturgiák, amennyiben a házassági esküre eskümintákat irnak elő.

Igy találjuk *Heltai Gáspár 1559-ben Kolozsvárott megjelent Agendájában*⁵ a következő esküformát, szintén mint a katolikusoknál, a házasság megkötése után: „Én esküszöm ma az igaz élő Ur Istennek előtte és az ő keresztyén gyülekezetnek előtte, hogy e jámbor szömélt az N. asszonyt örök házastársul veszem ma-

¹ Kiss Áron id. m. 294 lap.

² Kiss Áron id. m. 576 lap.

³ Kiss Áron id. m. 683 lap.

⁴ Kováts id. m. 219 lap.

⁵ Ez a legelső eddig ismeretes magyar liturgia.

gamnak, miképen is vettem az Istennek törvénye szerént és mind halálíg el nem hagyom sem jó, sem gonosz szerenchében. Az Isten engemet úgy segítsen, ki Atya, Fiu és Szentlélek egy bizony Isten“. Ugyanigy esküdött megfelelő változtatással a nő is.

Mélius vagy Horhi Juhász Péter „Válogatott Praedikatioc“ című Debrecenben 1563-ban megjelent művében „A házassok összeveseskütésének igaz módja“ címen mindenekelőtt azt igyekszik kimutatni, bár erről Istennek nyilván való parancsolatja nincs a szentírásban, hogy esküvéssel prédikátor vagy egyéb ember esküsse, hogy az utolsó szükség és az emberek tökéletlensége miatt meghagyandó az eskü. „De azt vélni, hogy a házasság nem házasság a pápa eskütésén kívül, vagy hogy az hit légyen oka az házasságnak: pápai babonás hazugság. Avagy hogy csak Pap után esküthesse, egyéb esküt jámbor nem esküdheti: hamisság. Avagy, hogy akiket jámborok Isten szerint, igaz konsensus szerint össze szörzöttek, házasság nem volna, avagy hogy el nem halhatna véle, mert Pap uram össze nem bővölte pápai módra a stólával, a templomba nem illette, avagy hogy el nem válhatnak, akiket Isten szerint Isten összekötött: átkozott babonás ember legyen. Aki személyhez, csak paphoz, helyhez, csak a templomhoz, oltárhoz, időhöz köti, hogy soha nem házasság, mig meg nem esküsznek, átkozott legyen. Mert így hát, Isten nem szörzött volna Ádám és Éva között házasságot. Így Ábrahám a pátriárkák házassok nem voltak volna, mert őket senki össze nem eskütte. Juramentum, copulatio conjugum iuramento facta, non est de substantia matrimonii = nem az esküvésből áll a házasság, hanem Istennek szörzéséből és az igaz consensusból“.

Merész, reformátori szellemben megírt fejtegetései után, melyekben — mint láthatjuk — keményen megostromolja a katolikus felfogást a házasság és a házassági eskü felől, a következő esküformát adja: „No mongyad Gál biró: Isten téged úgy segéljen, aki egy állatjában személyében három Atya, Fiu, szent Lélek egy bizony Isten, mindennek teremője és éltetője, az hiveknek Christusba idvezítője, kegyelmes, igaz, hatalmas, minden jóság kutfeje: Hogy te a Kati asszonyt szereted, Istennek szörzése szerint vetted el, igaz házastársul s arra kötöd magadat, hogy őtet el nem akarod hanni sem egészségébe, sem szükségébe el nem szököl mellőle, mint a Christus el nem hagyja az ő jegyessét, ha Isten reá segél és ő vele együtt tart. Isten téged úgy segéljen, úgy tartson meg szent fiáért igaz hit által. Amen“.

Ezután a nőhöz fordul eképen: „No Dorkó néne, mondjad te is: Isten téged úgy segéljen, (stb. mint a férfinál) hogy te a te jámbor uradat szereted s arra kötöd magadat, hogy sem egészségében, sem betegségében ő tőle el nem szököl, el nem hagyod, hanem neki engedsz és neki szolgálsz, mint az anyaszentegyház Krisztusnak: Ha Isten teneked erőt ad és ő vele együtt tart. Isten téged úgy segéljen, üdvözítsen, szent fiáért az igaz hit által. Ámen. Ama pápai módot elhagyjátok: A szt. evangéliom, szent Péter, Római szentszék szerint; az ő erejére se esküsd: Isten téged úgy segéljen, hogy teljes tehetséged szerint el nem hagyod. Cigány lova futtalás ez!”¹

Szenczi Molnár Albert az általa 1612-ben Oppenheimban nyomtatott Károli Gáspár-féle biblia végéhez csatolt ekklézsiái Agendájában, a házasságkötésre esküforma nincs, csupán kérdés és fogadás.

*Melotai Nyilas István Agendájában*² (nyomtatott 1621) a Mélius esketési formáját veszi át azzal a bővítéssel, hogy beleveszi a „holtomiglan és holtáiglan” kifejezéseket.

Samorjai János Lőcsén 1636-ban megjelent „*Az helvétiai valláson levő ecclesiáknak egyházi ceremóniájokról és rendtartásokról való könyvetske*” című művében³ a házassági esküről így ír: „A szabad és össze illendő személyeket a szent gyülekezetnek helyén avagy a házoknál, ha a szükség úgy kívánja, a szentháromság egy Istenre való esküvés által kötelezzük össze, mi egyházi emberek holtig való társaságra, hit nélkül pedig őket össze nem adgyuk, mivel hogy minden ígéretnek és fogadástételnek erős kötele az esküvés”.⁴

Az általa irt esküforma a következő: „Mondjad elsőben jó Péter uram, Isten téged úgy segéljen, Atya, fiu, szentlélek szent-

¹ Melius id. m. 409 - 410 lap.

² *Pokoly József*: „Az erdélyi református egyház története” című Budapesten 1905-ben megjelent műve IV. kötet 347 lapja szerint az erdélyi ref. egyház az egész XVII. századon keresztül ezt az agendát használta.

³ L. ott 120 lap.

⁴ Érdekes, hogy a fentieket így folytatja: „Hogy nagyobb isteni félelemmel s kegyességgel legyen a házasság, igen javasoljuk, hogy a derék házasságnak és az esküvésnek előtte meggyónnak és megáldoznak a házasságra menő személyek, hogy eképen Istennek nagyobb áldását várhassák fejekre”. Merőben pápista maszlag!

háromság egy bizony Isten, hogy ez Anna asszonyt szereted és az Istennek szent törvénye szerint éltig való házastársul hozzád vészed és holtodig s holtáig semmi nyavalyájában, sem jó szerencsájében sem gonosz szerencsétlenségében el nem hagyod, mindenben gondját viseled. Isten tégedet úgy segéljen“. Ugyanigy esküszik megfelelő változtatásokkal a nő is.

Kiss Gergely Győrben 1788-ban megjelent *Agendájában* a következő esküformát találjuk: „Az igaz Isten, ki Atya, fiu, szentlélek, teljes szent háromság egy bizony örök isten tégedet úgy segéljen a te igaz Hitedben, hogy e kezeden való személyt szereted, szeretetből hozzád vészed örök feleségül, vele megelégszel, vele tűrsz, vele szenvedsz és őtet holtodiglan vagy holtáiglan sem egészségében, sem betegségében, sem boldogtalan állapotjában és semminemű nyavalyájában hitetlenül el nem hagyod. Isten téged úgy segéljen“.

Tóth Ferenc 1810-ben Győrött megjelent „*Liturgika*“ című művének III. darabjában a 73. és 74. §-okban foglalkozik a házassági esküvel, ilyeneket kérdezték: „Helyes dolog-e az, hogy a házasulandók megesküdtenek, továbbá mi annak az eredete és oka, hogy a házasulandók egyházi szolgák által esküdtenek meg?“ Tárgyunkra tulajdonképpen csak az első kérdés vonatkozik. Tóth Ferenc feleletében a házassági esküt helyesli. Okoskodása a következő: Elismeri, hogy az eskü nem tartozik a házasság természetére, ám a házasság állandóságától és a hűségtől függ nemcsak a házaspár boldogsága, hanem maradékaik és az állam üdve is, ennek a hűségnek legbizonyosabb kinyilatkoztatása pedig az eskü. Az eskü felsorolván a házaspár kötelelességeit később is erőt ad azok minél pontosabb teljesítésére. Ezért akarja a státus fenntartani a házassági esküt. Ha az emberek nagy dolgokra vállalkozás alkalmával esküvel kötelezik el magukat egymás kölcsönös segítésére, helyes dolog, hogy a házaspár is, akik a házasság által koporsók bezártáig tartó társaságban állanak, egymásnak örökös és változhatatlan hűségüket esküvéssel is megígérik.

A tudományos nézet és az egyházi közfelfogás ilyen szoros egysége tartotta fenn mind a mai napig szertartásaink között a házassági esküt még ama nagyfontosságú változás után is, aminő a polgári házasság behozatala volt. Változatlanul gyakorlatban maradt a két közismert esküforma, az egyik a Révész Bálint „*Szertartási beszédei*“-ből (1853) közismert; ez kimutathatólag a

Kiss Gergely és a Szoboszlai Pap István által szerkesztett eskü-minta javított formája. A másik a *Fördös Lajos* „Agendájában” (1866) közölt esküforma, amelyben az előbbieknél ezt a kifejezést: „véle meglelésem” ez helyettesíti: „hozzá hű leszek”, továbbá az utóbbiból hiányzik a „holtáiglan vagy holtomiglan” kifejezés, amely a katolikus forma után először a Melotai Nyilas István Agendájában fordul elő. Mindkét esküforma tartalmát és egyes részeit tekintve a magyar római katolikus házassági eskünek felel meg. Még a legtöbb önállóságot és eredetiséget a legelső, a Heltai Gáspáré mutatja, amelyben az eskető is első személyben beszél és egész menetében eredeti. Mélius, ez az egyébként rendkívül eredeti reformátor, már visszatér a második személyben való esküdtetésre régi katolikus mód szerint; ezt követik a többi agendák is, az újabbakat kivéve.

Az előadottakból láthatjuk, hogy a házasságkötés alkalmával való esküdtetés mily meggyökeresedett szokása a magyar keresztyénségnek. Átveszi és helyesli azt a református egyház is zsinatain, agendáiban és mind a mai napig való gyakorlatában.

Elhagyására kétszer volt mód és alkalom, először a reformáció, másodszor a polgári házasság behozatala alkalmával.¹

A reformáció azzal szolgáltatta erre az alkalmat, hogy — Luther nyilatkozata szerint — a házasságot „ein weltlich Geschäfft”-nek² (világi ügynek) tekintette, amely az egyházra csak annyiban tartozik, amennyiben a házasságralépők szövetségüket egyházi áldásban is óhajtják részesíteni. A reformátorok, miután a házasságkötés a reformáció után is az egyházak kezében maradt, a házasságkötésnél annak tulajdonképpen való lényegére a consensus-ra (kölsönös beleegyezés) fektették a fősúlyt. Igen találóan mutatja ezt Luther házasságkötési formája a Traubüchleinben, ahol így kérdez:³ „János: akarod-e Margitot házastársadul birni? Felelj: Igen. Margit: akarod-e Jánost házastársadul birni?”

¹ A ref. és ág. ev.püspöki kar javaslata az egyházpolitikai törvények tárgyában azonban így szólt: 5. §. „Megmarad a házasságtól kívánt eskünek rendtartásunk által előírt és megállapított formája”. Érdekes, hogy nem keresztyén féllel való házasságkötés alkalmával a papi bölcsesség belátására bíztat az eskümintán való szükséges változtatás. Tiszántúli egyházker. jkv. 1895. évi 245. szám.

² Luther, Traubüchlein. Előszó.

³ Kovács: id. m. 212 lap.

Mondjad: Igen. Erre a lelkész cseréltesse föl a gyűrűket, tétesse össze jobb kezüket és szóljon így: Amit Isten összeszerkesztett: ember azt el ne válassza“.

Ilyen kérdések vannak a Kálvin liturgiájában és valamennyi külföldi protestáns egyház ritualejában.

Igy a Bázelen 1869-ben, az 1826-ban kiadottnak bővítése gyanánt, megjelent „*Kirchenbuch*“¹ a következő kérdéseket teszi fel: „Készek vagytok-e egymással a szent házasság viszonyában élni? Felelet: Igen. Keresztyén Atyámfiai, titeket kérlek, akik jelen vagytok, legyetek tanui ennek az ígéretnek és e szerint történjék meg ez az összeköttetés az Isten nevében, aki a házasságot szerette és megáldotta.

Te azért N. N. kijelented itt az Isten és ez előtt a keresztyén gyülekezet előtt, hogy az itt jelenlevő N. N.-t feleségedül választottad és hogy mostantól fogva mint igaz, hű férj kegyesen és békésen akarsz vele élni? Felelj: Igen.

És te is N. N. kijelented itt Isten és ez előtt a keresztyén gyülekezet előtt, hogy az itt jelenlevő N. N.-t férjedül választottad és hogy mostantól fogva mint igaz, hű feleség, kegyesen és békésen akarsz vele élni?

Felelj: Igen. Most kezüket összekapcsolja és a gyűrűt a menyasszony újjára huzza. Ime, erősítse meg ezt az Atya, Fiu és Szentlélek. Ámen.

A francia református egyházban az igen körülményes és hosszadalmas házasságkötő liturgia folyamán a következő fogadalmat kívánják és tétetik le:² „Te azért N. kijelented Isten előtt és e gyülekezet előtt, hogy az itt jelenlevő N.-t feleségedül vetted. Megigéred, hogy őt szereted, gyámolítod, védelmezed, szentül élsz vele; vele együtt maradsz a jó és rossz napokban, egészségben és betegségben, szerencsében és szerencsétlenségben és hű maradsz hozzá miként az kötelessége a ker. férjnek felesége iránt és amiként azt az Isten parancsolja néktek az ő Igéjében. — Ugy-e ezt kijelented és megigéred?“ A férj felel: „Igen“. A lelkész válaszol: „Isten hallgasson meg és segítsen meg téged“. Megfelelő változtatással ugyanezt mondja a menyasszonynak is, azután így szól: „E fogadalmak és ígérek folytán Isten előtt és az ő Egy-

¹ Lásd ott 332—333 lap.

² Kónya Gábor mezőturi lelkész közlése.

háza előtt a házasság által egyesítetteknek jelentünk ki titeket és Isten áldását könyörögjük e jogosult és szent kötelékre“. Most a lelkész átadja a jegy-gyűrűt e szavakkal: „Ember ne válassza el azt, amit Isten egyesített“.

A házasságok leterjedésének s így áldja meg őket a lelkész: „A mi mennyei Atyánk Istenünk sokasítsa meg rajtatok minden ő áldását. Cselekedje meg véletek azt a kegyelmet, hogy sokáig éljetekek együtt boldogan és szentül az ő félelmében és szeretetében. Ámen“.¹

Külföldön tehát a reformáció megteremtette a maga házasságkötő formáját, amelyekben szerep jutott amaz ősrégi szokás maradványának, hogy a leányokat alku szerint vették.² Ennek az adás-vételnek jele: a gyűrű. Ez egyházi értelmezésben azután mint a halhatatlanság, felbonthatatlanság és hűség symboluma szerepel³ a házasságkötés alkalmával.

A nő adás-vevése kétségtelenül meg volt a magyaroknál is.⁴ Ezt mutatják a ma is használt szavak: vőlegény = vevőlegény, vagy eladóleány. A gyűrűváltás benne van a magyar katolikus házasságkötési agendában is. A magyar reformáció bátran szakított ezzel a szokással, legalább a kálvini irány teljesen kiküszöbölte. Miért hagyta meg akkor az esküt, amelynek nincs ilyen a régi népeletben fakadó gyökere? Megtartották azért, mert az esküt a beleegyezés, a szeretet és hűség legbiztosabb próbájának és megnyilatkozásának vették. Ez került a házasságkötés középpontjába. A nép előtt úgy szerepelt, mintha ez volna a tulajdonképpen való házasságkötő forma. Ez téveszt most is meg egyeseket, midőn az esküt a vallásosság tartozékának fogják fel.

A polgári házasság törvényre emelése alapjaiban támadta meg ezt a felfogást. A nép előtt is világos lett, hogy az ő házasságkötése házasságkötés az egyház minden hozzájárulása, esküdtetése nélkül is.

A római katolikus egyház, amely a házasságkötést hajdan

¹ Az 1525-iki zürichi és az alrajnai agenda esketési formáját közölte Török Pál és Székács József: „Lelkészi Tára“ III. füzetében a 179. és 181. lapokon.

² Kovács id. m. 14 lap és a jegyzet.

³ Lonovits József: Egyházi archeologia. Pest 1865. 329 lap.

⁴ Ipolyi: Magyar mythologia. Pest 1854. 544 lap.

hatalmi érdekből vonta az egyházi funkciók körébe,¹ régi fegyvertárához nyult. A hires tridenti határozat fölujtásával² kijelentette, hogy a nem pap előtt és nem 2—3 tanu jelenlétében kötött házasságot nem ismeri el házasságnak. A vegyes házasoktól pedig a nyilvános egyházi áldást megtagadta, hacsak a másvallásu fél születendő gyermekei vallásáról le nem mond.³ A római katolikus egyháznak az egész föld kerektségére vonatkozó eme merev fölfogását legujabban az 1907 aug. 2-án kiadott „*Ne temere*“ kezdetű dekretum és a „*Provida*“ constitutio (1906 jan. 13) fejezik ki.

A protestáns egyház, amely a házassági ügyek intézésére külön jogrendszert nem fejlesztett és hazánkban egyik harcosa volt a kötelező polgári házasság behozatalának, a katolikus egyház támadó és merev föllépése folytán ismét háttérbe jutott és állandóan veszteségeket szenved. Az egyház nem mondott ugyan le a polgárilag megkötött házasságok megáldásáról, de mind többben mellőzik azt. Szomorúan kell másfelől azt látnunk, hogy vegyes házasságkötés alkalmával egész könnyedén és könnyelműen mondanak le református emberek gyermekeik vallásáról, csakhogy a másik fél vallása szerint való egyházi áldásban részesíthessék házasságkötésüket, mintha a református egyház házassági megáldása reájok nézve egészen közömbös volna. Viszont hiveink másik részénél egyházi esketésünk tűnik fel elviselhetetlen tehernek és tőlünk lelkészeinktől kérdik, miért terheljük az emberek lelkiismeretét ilyen súlyos kötelezettséggel, melyre a házasság tényleges megkötése után semmi szükség nincs, amelynek megfelelni nem tudnak, nem is akarnak, sokszor a másik fél hűtlensége miatt, ami a szövetség fölbontására vezet.

Nem szabad figyelmen kívül hagyni azt az általános népfelfogást sem, mely a házasságkötés valódi formájának az esküvést tekinti.

Ami ítéletünkben nem lehet irányadó sem a szél módjára változó közfelfogás, sem a szintén nagyon különböző egyéni vé-

¹ Kováts: id. m. 45 lap.

² Kováts: in. m. 178, 261—263. lap.

³ Ezt a gonosz gyakorlatot az 1830-as években püspöki körlevelében rendelte el egyik nagyváradi püspök. Enélkül csak az anyakönyvbe jegyzik be a házasokat, ez az: assistentia passiva.

lekedés. Alapelvekhez kell szabnunk magunktartását és ezeket erre a kérdésre is megadta maga az Ur Jézus Krisztus. A Máté evangéliuma V. részének 34. verse minden félreértést kizáróan mondja: „*Teljességgel ne esküdjete, hanem legyen a ti beszédetek: úgy, nem-nem*“. Ugyanígy szól Jakab apostol is levele V. részének 12. versében: „*Ne esküdjete atyámfiai, se az égre, se a földre, se semmi más esküvéssel, hanem legyen a ti igenetek: igen és a nem: nem*“.

Nem célunk itt az eskü megengedhető vagy megengedhetetlen voltáról sem hittani vitába, sem e fajta fejtegetésbe bocsátkoznunk. Tudjuk, hogy hitvallásos könyvünk, a heidelbergi káté megengedi azt, ha a polgári hatóság vagy valami szükség követeli tőlünk: Isten dicsőségére vagy embertársaink javára.

Előttünk azonban a Krisztus világos parancsa lebeg. Azt tartjuk, keresztyén embernek soha sem kellene, soha sem volna szabad esküdni, sem a polgári hatóság előtt, még kevésbé az egyházi életben. Tudjuk, hogy a világi, pogány törvények mintájára rosszul lemásolt egyházi törvényeink végén is hatalmas dialektikájú eskümintákat találunk. Ezekre azonban semmi szükség nincs. Még soha sem hallottam, hogy valamelyik egyházi hivatalnokot esküszegés miatt vádoltak volna meg.

Mit használ hát a házassági eskü, melynek megszegését nem kíséri sem az egyházi, sem a világi törvény fenyítéke? Megtartatják-e a szavak vagy azok emléke az állhatatlan embert? Játshatunk-e a szavakkal, midőn látjuk, hogy a házasságralépők maguk sem veszik azt komolyan? Terhelhetjük-e olyan követelésekkel az embereket, amelyeket azok amily könnyen vállalnak, époly könnyen bonthatnak föl, hághatnak által?

Mindezekre a kérdésekre: *nem*-mel felelünk és a házassági eskü elhagyását javasoljuk.

Ez azonban nem azt jelenti, mintha a házasságkötésnél az egyház szerepét mellőzni, vagy kevesbiteni akarnánk.¹ Református

¹ A debreceni egyházmegye 1896 szeptemberi gyűléséből 73. sz. alatt a konventhez felterjesztést intézett, hogy akik polgári házasságukat egyháziilag meg nem áldatják, az egyház jogképes tagjainak ne tekintessenek és sem egyházi tisztségekre nem választhatók, sem a választói jogot gyakorlóknak ne tekintessenek.

Az egyházkerületi gyűlés a javaslatot a napirendről levette (Tiszántuli egyhker. jkv. 1896. évi 307. szám).

keresztyén felfogás szerint az Isten ígéjének át kell hatni az egész emberi életet és annak minden nyilvánulását. Van-e nagyobb szükség Isten ígéjének hirdetésére, mint a rendszerint egész életre szóló házasságkötésnél? Igényelhetjük-e bármikor inkább az Isten áldását, mint annak a lépésnek megtételénél, melytől egész életünk boldogsága vagy boldogtalansága függ? Tagadhatatlan, hogy a talán szándékosan oly rideg polgári házasságkötés után lelkünk jobb fele szinte követeli a többet. Ezt adja meg az egyház. Ezek miatt a megkötött házasságok egyházi megáldásának fentartását, továbbra is javasoljuk.¹ Erre a jelenben használt esküdtetés elhagyásával, Jézus Krisztus tilalmának és a változott viszonyoknak tekintetbe vételével az eskü helyett a következő fogadalmat tételnénk le:

Férj: Kijelentem Isten és a keresztyén gyülekezet előtt, hogy a kezemen levő nőt szabad elhatározásomból és szeretetből vettem feleségemül. Igérem, hogy őt mindenkor szeretni és gyámolítani igyekszem. Az Isten által szerzett házasságban vele békében és hűségben óhajtok élni.

Nő: Kijelentem Isten és a keresztyén gyülekezet előtt, hogy az itt jelenlevő férfihoz szabad elhatározásomból és szeretetből mentem nőül. Igérem, hogy őt mindenkor szeretni igyekszem és segítségére leszek. Az Isten által szerzett házasságban vele békében és hűségben óhajtok élni.

A liturgia sorrendjére javaslatunk a következő: 1. Előfohász. 2. Beszéd. 3. Fogadástétel. 4. Ima. 5. Uri ima. 6. Megáldás.

A házassági eskü eltörlésével alkalmazkodjunk Urunk Jézus Krisztus parancsolatjához, a megváltozott viszonyokhoz, külföldi hittestvéreink százados gyakorlatához. Tépjük szét a tudatlanságnak százados gyakorlat által megerősített nézetét, mely a házasságkötésben az esküt tartja házasságkötő formának, holott az csupán függelék. Ne a formáktól várjuk egyházunk református jellegének megmaradását. Ne féljünk az újítástól, mely egyházi életünknek éltető eleme, sőt megteremtője volt. Kétségtelen, hogy nem a házassági eskün fordul meg, hogy a családi élet tiszta és boldogító legyen. Ennek elhagyása nem érintheti azt a nagy cé-

¹ Igen érdekesen fejezte ki ezt a felfogást egyik egyháztagunk. Két szerencsétlen házassága után, midőn újból házasságot akart kötni, így szólt hozzám: Én pedig embernek többet nem esküszöm, hanem áldja meg tiszteletes ur úgy a házasságunkat, mint hajdan Áron Izrael fiait. (IV. Móz. 6₂₄.)

lunkat, hogy a református családi élet a jó erkölcsöknek meleg-
ágya, a vallásos érzéseknek ápolója és terjesztője legyen, ahonnan
az utódok igaz hitet, emberszeretetet és világos értelmet vigyenek
bele az élet sokszor oly zavaros, oly nehéz, oly ellentétes irányok-
ban kavargó küzdelmeibe. Ehez azonban az az első elengedhetetlen
föltétel, hogy a házasságralépők kényszerítés nélkül való tiszta
szeretetből, Isten és emberek előtt való felelősségük komoly tuda-
tában kössék meg a házassági szövetséget.

Bihar, 1918 augusztus 23.

VÉGE.

